

**"UNOHDETUT SUPERSANKARITARINAT":
MUSTANAAMIO-SARJAKUVAT POLIITTISENA REPRE-
SENTAATIONA**

Marjo Naukkarinen
Maisterintutkielma
Valtio-oppi
Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian
Tekijä Naukkarinen Marjo	
Työn nimi "Unohdetut supersankaritarinat": Mustanaamio-sarjakuvat poliittisena representaationa	
Oppiaine Valtio-oppi	Työn tyyppi Maisterintutkielma
Aika Kevät 2024	Sivumäärä 65 + 1 liite
Ohjaajat Mika Ojakangas ja Kia Lindroos	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämän narratiivisen tapaustutkimuksen tehtävänä oli tulkita Mustanaamio-sarjakuvien poliittisuutta. Teoreettisena viitekehyksenä toimii poliittinen estetiikka, jonka mukaan Mustanaamio-sarjakuvat ovat taiteena poliittinen representaatio ajasta, kulttuurista, ilmiöistä sekä tapahtumista. Sarjakuvan fiktiiviset sivuhahmot Lamanda Luaga, Goranda, Bababu, Kigali Lubanga ja Sandal Singh on käsitetty tutkielmassa poliittisina edustajina.</p> <p>Aineisto koostui 53 Mustanaamio-sarjakuvatarinasta vuosilta 1962-2015. Analyysimenetelmänä toimivat narratiivinen ja narratiivien analyysi. Tavoitteena oli tulkita, millaisena poliittinen edustaminen ja edustajat Mustanaamio-sarjakuvanarratiiveissa esitetään. Keskeistä on ollut huomioida myös niitä kulttuuris-poliittisiä merkityksiä, joita vanhat sarjakuvatarinat saavat kuluvaan ajassa tulkittuna.</p> <p>Mustanaamio-sarjakuvat ovat vankka kannanotto demokratian puolesta, jonka yksi ydinolottuvuus on poliittinen edustaminen. Mustanaamio-sarjakuvatarinat esittävät demokratian ja poliittisen edustamisen ideaaleja ihanteita sekä uhkakuvia ja haasteita. Poliittiset edustajat voivat olla positiivisia hyveellisiä tai negatiivisia pahoja, jotka toimillaan voivat joko edistää tai heikentää edustettavien etujen ja demokratian toteutumista. Lopulta sankariksi on tulkittavissa kansalaiset. Demokratia nousee kansasta, jolla on omat supersankarin voimansa kaataa tyranniksi osoittautuvia edustajia ja valita vapautensa. Tärkeä Mustanaamio-sarjakuvien välittämänä viesti on, että demokratia ei ole vain saatettu itsestänselvyys. Sen toteutumisesta on pidettävä kollektiivisesti hyvää huolta.</p>	
Asiasanat: poliittinen representaatio, poliittinen estetiikka, poliittinen edustaminen, demokratia, sarjakuva, sarjakuvatutkimus, narratiivinen tutkimus	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUSKOHTEENA SARJAKUVA	3
2.1	Sarjakuvataide	3
2.2	Mustanaamio-sarjakuvat	4
2.3	Team Fantomenin luoma synkistävä käänne ja tarinoiden realismi	8
3	POLIITTINEN REPRESENTAATIO	11
3.1	Sarjakuva poliittisena representaationa	12
3.2	Poliittinen edustaminen	13
4	AINEISTO JA METODOLOGIA	16
4.1	Tutkimusaineisto	16
4.2	Tutkimusmenetelmät ja aineiston analyysi	17
4.2.1	Tarinat narratiivisen analyysin kohteena	18
4.2.2	Analyysin vaiheet	19
5	MUSTANAAMIO-SARJAKUVATARINOIDEN POLIITTINEN TULKINTA... ..	24
5.1	Positiivisten hyveellisten edustajien tarinat	25
5.1.1	Lamanda Luaga ja Goranda	25
5.1.2	Hyveellisen ja ihanteellisen toiminnan vaikeus	27
5.2	Negatiivisten pahojen edustajien tarinat	30
5.2.1	Kenraali Bababu	30
5.2.2	Kigali Lubanga	32
5.2.3	Sandal Singh	37
5.3	Kannanotto demokratian puolesta	40
5.4	Poliittisen edustamisen ihanteet ja uhkakuvat	42
5.5	Vanhat sarjakuvanarratiivit kuluva ajassa tulkittuna	45
6	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	50
	LÄHTEET	56

LIITE 1: KUVALUETTELO

1 JOHDANTO

Tutkielman tarina sai alkunsa taiteen poliittisen tulkinnan kussilta. Innostuin esseessäni analysoimaan omaa aineistoa. Muistin lapsuudesta tutut Lee Falkin luomat Mustanaamio-sarjakuvat, joissa esiintyi sivuhenkilöinä presidenttejä ja vallankaappajia. Ajattelin, että tarinoissa on siten oltava poliittisia ilmiöitä tarkasteltavaksi. Esseitä kirjoittaessani ymmärsin sarjakuvataiteen moniulotteiset keinot politiikan viitekehyksessä tarkasteltuna. Sarjakuvataide voi niin vahvistaa, edistää, kritisoida, kuin tehdä näkyväksi erilaisia politiikkaan kytkeytyviä asioita. Sarjakuvatarinat voivat esittää meille ideaalejamme, varoittaa, valistaa, puuttua epäkohtiin ja ne voidaan tietoisesti valjastaa ajamaan poliittisia agendoja sekä ideologioita. (Aman 2018; Choi 2018.) Poliitiikan ja sarjakuvien risteyksessä tehdyt tutkimukset ovat osoittaneet sarjakuvilla olevan merkittävää kykyä esittää mukaansa tempaavia poliittisia draamoja, samalla kun niillä on massamedioiden tapaan kykyä saavuttaa laaja yleisö (Knopf 2021). Mustanaamio-sarjakuvia käsitelleen esseen kirjoittamisen myötä huomasin käsissäni olevan kiinnostavia tarinoita, joita oli syytä lähteä analysoimaan tarkemmin. Mustanaamio-sarjakuvia tutkimuskohteena käsitellään tämän tutkielman toisessa luvussa.

Tutkielma on narratiivinen tapaustutkimus, joka on toteutettu sarjakuvataiteen poliittisen tulkinnan viitekehyksessä. Lähtökohtaisesti Mustanaamio-sarjakuvat ovat olleet oma erityinen kiinnostava tapauksensa, ja laajana tutkimustehtävänä on ollut tulkita niiden poliittisuutta. Tapaustutkimuksen mukaisesti tavoitteena on ollut selvittää, mihin politiikan ilmiöihin Mustanaamio-sarjakuvat kytkeytyvät ja minkä kanssa ne voidaan saattaa vuoropuheluun (Laine, Bamberg & Jokinen 2016, 16; Peuhkuri 2015, 133–134). Tutkielman teorettinen viitekehys perustuu Ankersmitin (1996) esteettisen käsitteen myötä poliittiseen estetiikkaan (Lindroos 2004; 2008). Keskeiseksi käsitteeksi tapaustutkimuksen prosessissa on tarkentunut poliittinen edustaminen (Pekonen 2015; Pitkin 1967; 1989; 2004). Tutkielman teorettista viitekehystä ja tapaustutkimuksen prosessia avataan tarkemmin kolmannessa luvussa.

Poliittisen representaation käsite on määrittynyt tutkielmassa kahdella tavalla. Poliittisen estetiikan mukaisesti Mustanaamio-sarjakuvat on ymmärretty taiteena itsessään poliittisena representaationa ajasta, kulttuurista, ilmiöistä sekä tapahtumista

(Lindroos 2004, 116). Erityisen kiinnostuksen kohteena olevien fiktiivisten sivuhahmojen Lamanda Luagan, kenraali Bababun, Gorandan, Kigali Lubangan ja Sandal Singhin on tulkittu olevan poliittisia edustajia (Pekonen 2015; Pitkin 1967; 1989; 2004). Toisin sanoen tutkielmassa on käsitetty, että poliittisena representaationa Mustanaamio-sarjakuvatarinat esittävät ja kuvaavat poliittisen edustamisen ilmiötä. Analyysia ohjanneita tutkimuskysymyksiä ovat olleet:

1. Millaisena Mustanaamio-sarjakuvanarratiivit esittävät ja kuvaavat poliittisia edustajia ja edustamista?
2. Millaisia poliittisiin edustajiin ja edustamiseen liittyviä teemoja narratiiveissa esitetään?

Poliittisena representaationa Mustanaamio-sarjakuvat ovat historiallisessa ajassa katsoen vanhoja, aineiston käsittäessä tarinoita vuosilta 1962–2015. Tutkielman tarkoituksena on myös herättää ajatuksia narratiiveista kuluvasa ajassa tulkittuina, millaisia mielle yhtymiä ja merkityksiä ne tulevat saaneeksi todellisen maailman kannalta. Tulkinnan myötä Mustanaamio-sarjakuvat saatetaan omana erityisenä tapauksenaan vuoropuheluun yleisemmin tunnettujen näkemysten kanssa poliittisesta edustamisesta ja demokratiasta kuluvasa ajassa. Vuoropuhelu näiden teemojen kanssa jatkuu pohdinnassa.

Suomalaisen politiikan tutkimuksen kentällä sarjakuvia koskevia tutkimuksia on tehty varsin vähän. Muun muassa politiikan ja sarjakuvataiteen risteyskohdista käsin väitöstutkimuksia ei ole tehty. Lähimpänä politiikan teemoja käsittelee Miettisen (2012) väitöskirja, jonka lähtökohtana on toiminut populaari geopolitiikka, toisin sanoen ”kansakunnan ja kansallisuuden kertominen populaarikulttuuristen tekstien kautta”. Poliitiikan tutkimus ja sarjakuvat kohtaavat Karjalaisen (2005) teoksessa *Politiikkaa Asterixin maailmassa*. Mutta Karjalainenkaan (2005, 10) ei ole halunnut tehdä ”vakavasti otettavaa tutkimusta”. Hän kuvaa sukeltaneensa tulkintaan vapaalla tyylillä. Teoksen taustalla toimii erityisesti kaikki se, mitä hän itse on politiikasta kokenut ja lukenut. (Karjalainen 2005, 10.) Tämän tutkielman kanssa samankaltaista tutkimusta ei löytynyt tehtynä mistään sarjakuvasta. Tutkielma osallistuu siten keskusteluun sarjakuvataiteen ja politiikan risteyskohdassa tehtävästä tutkimuksesta politiikan kentällä esittäen myös tulokulman sen toteuttamiseen käytännössä.

2 TUTKIMUSKOHTENA SARJAKUVA

2.1 Sarjakuvataide

Sarjakuvataide on yksi populaarikulttuurin muodoista. Tutkimustyön kannalta huomion arvoista on, että se on käsitettävä tärkeänä paikkana muun muassa luodessamme ja muodostaessamme käsityksiämme niin maailmasta, identiteetistämme kuin politiikasta (Grayson 2015, 161). McCloud (1994, 15) kirjoittaa sarjakuvataiteella olevan pitkä historia ja on hankalaa määritellä missä tai milloin se tarkalleen on saanut alkunsa. Määritelmällisesti hän kuvaa sarjakuvan olevan harkitussa järjestyksessä olevia rinnakkaisia kuvallisia tai muita ilmaisuja, joiden "tarkoituksena on välittää informaatiota tai saada lukijassa aikaan esteettinen vaikutelma". (McCloud 1994, 9, 15.)

Choi (2018) määrittelee sarjakuvien olevan piirrettyjä kuvia, jotka on asetettu peräkkäin kertomaan tarinoita. Myös McCloud (1994, 152) esittää sarjakuvien yhdistyvän vahvasti tarinankerronnan taiteeseen, joissa sanojen tai kuvien avulla voidaan esittää inhimillisiä kokemuksia. Choin (2018) mukaan sarjakuvahahmojen toiminnassa hyödynnetään kuvien ja tekstin välistä suhdetta. Genrenä sille ominaista on tekstin ja kuvien välinen vuorovaikutus, mikä tekee sarjakuvista erilaista suhteessa pelkkään visuaalisen kuvaan. Sarjakuvat muun muassa liioittelevat, karrikoivat ja animoivat sitä, miten ajattelemme, kuvittelemme, kerromme tarinoita sekä venytämme mielikuvituksemme rajoja. (Choi 2018.)

Huolimatta siitä, ettei sarjakuvia alun perin ole tarkoitettu kirjallisiksi teksteiksi, niitä pidetään nykyään perustellusti osana kirjallisuutta, joilla on eettiset ja esteettiset piirteensä. Eettisyyden tarkoittaessa tässä yhteydessään esimerkkejä, metaforia sekä viestejä ja estetiikka kuvausta, reflektiota, kerrontaa sekä dialogia. (Salvadori 2021, 283.) Eettiset ja esteettiset piirteet ovat tämän tutkielman kannalta tärkeitä. Ne saavat

merkityksensä erityisesti analyysin prosessissa ja tulkinassa, joita kuvataan tutkielman neljännessä luvussa.

Tutkimustyön kannalta sarjakuvat ovat kuluvaan ajassa hyväksytyjä kirjallisia tekstejä (Worcester 2017; Worden 2015), ja tutkimusta on toteutettu niin monitieteisesti kuin tieteidenvälisesti (Romu 2018, 19). Yleisesti katsoen populaarikulttuurin ja politiikan välistä suhdetta sekä populaarikulttuuria politiikan viitekehyksessä on tarkasteltu maailmalla laajasti ja aiheesta löytyy lukuisia kirjallisia aineistoja. Myös rajatummin yhtenä populaarikulttuurin muotona sarjakuvien tutkimuksesta on olemassa runsaasti kirjallisuutta ja monitieteisesti eri tieteenalojen viitekehyksissä toteutettuja tutkimuksia (ks. mm. Kukkonen 2013; Knopf 2021; Worcester 2017). Poliitiikan ja sarjakuvien risteyskohdassa tehdyissä tutkimuksissa on esitetty, että sarjakuvat ja etenkin supersankarisarjakuvat toimivat sekä geopoliittisten identiteettien että kansalaishyveiden edustajina (Knopf 2021). Huolimatta runsaasta sarjakuvatutkimuksen määrästä samankaltaista tutkimusta tämän tutkielman kanssa politiikan tutkimuksen kentän tulokulmasta ja poliittisen representaation viitekehyksessä toteutettuna, ei ole aikaisempien tutkimusten joukosta löytynyt.

Mustanaamio-sarjakuvista on tehty vain vähän tutkimuksia verrattuna esimerkiksi 2020-luvulla suosittuihin Marvelin sarjakuviin. Tutkimuksen vähyys johtuu mahdollisesti siitä, että kotimaassaan Yhdysvalloissa Mustanaamiota voidaan kuvata Patrickin (2017) sanoin ”unohdettuna supersankarina”, mistä myös tämän tutkielman nimi on johdettu. Mustanaamio-sarjakuvia koskevaa tutkimusta on tehty aikaisemmin erityisesti Amanin (2018) ja Patrickin (2017) toimesta. Amanin (2018) kiinnostuksen kohteena ovat olleet 1960- ja 1970-lukujen ruotsalaisen Team Fantomenin Mustanaamio-sarjakuvat sosialistisen ideologian kannalta ulkopoliitiikan ruumiillistumana. Patrick (2017) puolestaan on tutkinut Mustanaamion yleisöä ja faneja. Heidän lisäksi Gudmundsson (2015) on lyhyemmin analysoinut, miten Ruotsin varhaismoderni aika on ollut edustettuna historiaa käsittelevissä Mustanaamio-sarjakuvatartinoissa ja Sarkar (2020) tarinoiden kolonialistisia diskursseja.

2.2 Mustanaamio-sarjakuvat

Sarjakuvasankari Mustanaamion (*The Phantom*) loi yhdysvaltalainen Lee Falk vuonna 1936 julkaistavaksi päivälehdissä ja sunnuntaisarjana (Granberg 1991a, 4-5; Kankaanpää 1991, 14). Falkin lisäksi Mustanaamio-sarjakuvien tekemiseen ovat pitkän historian aikana osallistuneet monet sarjakuvataiteilijat, joihin lukeutuu niin käsikirjoittajia ja piirtäjiä, unohtamatta maailmanlaajuisesti käännöstyötä tekeviä.

Genrenä Mustanaamio profiloituu seikkailu-, toiminta- ja supersankarisarjakuvaksi (Gavaler & Royal 2018, 7; Patrick 2017). Genren kannalta supersankarisarjakuvissa usein toistuvana teemana toimii hyvän ja pahan välinen kontrasti sekä lain noudattaminen ja vastustaminen. Joskus konfliktit ratkeavat satiirin ja toisinaan draaman keinoin, molemmissa tapauksissa kuitenkin sankarit positiivisina hahmoina nousevat esiin vastustamaan negatiivisia hahmoja, kuten eri tavoin toimivia rikollisia. (Salvadori 2021, 286.) Tämä luonnehdinta sopii hyvin kuvaamaan Mustanaamio-sarjakuvia sen genren kannalta.

Mustanaamio täyttää monia supersankarin tunnusmerkkejä, vaikka hänellä ei ole ylikuonnollisia supervoimia. Mustanaamio on tavallinen mies, jonka supervoimana on käsitettävissä hänestä myytti ”Miehenä, joka ei kuole koskaan” ja ”Vaeltavana aaveena”. (Kankaanpää 1991, 3; Patrick 2017, 2.) Myytti perustuu Mustanaamion taustatarinaan, jonka mukaan 17. helmikuuta vuonna 1536 brittiläinen Christopher ”Kit” Walker oli isänsä kanssa tämän omistamassa laivassa kuvitteellisella Bengalin lahdella (Kankaanpää 1991, 1-3). Laiva joutui Singh-merirosvojen hyökkäyksen kohteeksi. Isä kuoli hyökkäyksessä ja Kit pelastautui Bengalin rannikolle, maantieteellisesti jonnekin Afrikan tai Aasian mantereelle. Kuvitteellisen Bengalin sijainnin Afrikkaan vakiintuessa vasta ajan saatossa. (Eriksson 2020, 121; Jönsson 1991, 8; Kankaanpää 1991, 1-3).

Kit Walker löysi isänsä murhanneen merirosvon ruumiin rannalta ja vannoi tämän pääkallo käsissään valan: ”Vannon uhraavani elämäni taisteluun vääryyttä, julmuutta ja merirosvoutta vastaan. Tämä tehtävä siirtyy sukupolvelta toiselle”. Näin Kit Walkerista tuli ensimmäinen Mustanaamio ja seuraavat sukupolvet ovat pääkallovalan mukaisesti jatkaneet hänen työtään. (Kankaanpää 1991, 3-4.) Niin sanottu nykyinen Mustanaamio, joka on tullut tutuksi suomalaisellekin lukijakunnalle, on järjestyksessään 21., mutta legendan mukaan hän on ollut sama kuolematon mies 1500-luvulta lähtien. Kuolemattomuuden salaisuuden sukupolvelta toiselle jatkuvana työnä vain harvat tietävät. (Eriksson 2020, 3, 127; Kankaanpää 1991, 3.)

Nykyinen 21. Mustanaamio seikkailee sarjakuvatarinoissa tietenkin itse, mutta hän usein myös lukee esi-isänsä päiväkirjoja. Menneisyydestä kertovat tarinat kytkeytyvät erilaisiin historiallisiin tapahtumiin ympäri maailman. Nämä historialliset seikkailut ovat olleet erityisesti ruotsalaisten lukijoiden suosiossa. Siten Gudmundsson (2015) on analysoinut Ruotsin varhaismodernin ajan edustusta tarinoissa. Tällä kertaa keskiössä ei kuitenkaan ole itse päähenkilö ja supersankari Mustanaamio monine esi-isineen. Tämän tutkielman erityisen kiinnostuksen kohteena ovat Mustanaamio-sarjakuvatarinoissa sivuhahmoina esiintyneet fiktiivisinä poliittisina edustajina käsitettävät Lamanda Luaga, kenraali Bababu, Goranda, Kigali Lubanga ja Sandal Singh, joiden mukaan tulemista tarinaan esitetään tämän ja seuraavan alaluvun myötä.

Mustanaamion oikeudet omistaa King Features Syndicate, Inc., ja sarjakuvaa on julkaistu ainakin 15 eri kielellä, useissa sadoissa sanomalehdessä 40 eri maassa sekä myös sarjakuvalehtenä ympäri maailman. Erityisesti Mustanaamio on saavuttanut suosiota muualla maailmassa kuin kotimaassaan Yhdysvalloissa. (Patrick 2017, 2–3.) Aman (2018, 391–392) viittaa *the Guardian*-lehden vuonna 1999 julkaisemaan Lee Falkin muistokirjoitukseen, jonka mukaan Mustanaamiosta oli tullut kansallinen instituutio Australiassa, Uudessa-Seelannissa sekä suuressa osassa Skandinaviaa. Patrickin (2017, 3–4) mukaan erityisen suurta suosio on ollut Ruotsissa, Australiassa ja Intiassa, joissa Mustanaamio onnistui saavuttamaan vertaansa vailla olevan aseman ”adoptoituna kansallissankarina”. Esimerkiksi Ruotsissa ihmiset pääministeriä myöten ovat vuosikymmenten saatossa olleet usein kertomassa siitä, mitä Mustanaamio heille merkitsee (Aman 2018, 392).

Mustanaamio-päivästrippien julkaisu alkoi suomalaisissa ja ruotsalaisissa sanomalehdissä vuonna 1940. Lokakuussa 1950 Ruotsissa aloitettiin lisäksi *Fantomen*-sarjakuvalehden julkaisutoiminta. (Kankaanpää 1991, 14.) Suomessa Mustanaamio-sarjakuvia julkaistiin monissa sanoma- ja aikakauslehdissä sekä *Sarjakuvalehdessä* vuosina 1949–1963 ja *Nastasarjassa* 1964–1965. Granbergin (1991b, 61) mukaan 1960-luvulla sarjakuvan suosio Ruotsissa kasvoi merkittävästi ja kerran kuukaudessa ilmestynyttä *Fantomen*-lehteä haluttiin julkaista joka toinen viikko. Yhdysvaltalaisia sanomalehtisarjoja julkaistiin kuitenkin vain yksi kuvarivi kerrallaan, joten yhden tarinan julkaisu sanomalehdissä kesti useita kuukausia. Sarjakuvalehden tuotannon alkamisen jälkeen Ruotsissa oli pian pulaa materiaalista. Ratkaisuksi muodostui Lee Falkin ja amerikkalaisen kustantajan kanssa tehty sopimus, jonka myötä ruotsalainen Team Fantomen aloitti omien Mustanaamio-sarjakuvatarinoiden tuotannon. (Granberg 1991b, 61.)

1960-luvun puolivälissä *Fantomenia* toimittanut Semic Press päätti, että julkaisu tuotaisiin myös Suomeen *Mustanaamio*-sarjakuvalehtenä (Kankaanpää 1991, 14; Patrick 2017, 113.) Lehteä julkaistiin Suomessa lopulta vuosien 1966–2010 välillä, minkä jälkeen Mustanaamio-sarjakuvien julkaisu on jatkunut edelleen teema-albumeina (Story House Egmont 2023). Vaikka Mustanaamion suosion huippuvuodet ovat ohi ainakin toistaiseksi, sarjakuvan julkaisutoiminta jatkuu edelleen tämän tutkielman julkaisun aikaan vuonna 2024 eri puolilla maailmaa.

Supersankarisarjakuvien suosiolle on esitettävissä monia syitä (Saunders 2021, 200). Kirjoittaessaan 80-vuotiaasta Mustanaamiosta Suomessa, kulttuuritoimittaja Vanhatalo (2016) esittää suuren laman olleen yhtenä syynä 1930-luvulla erilaisia vääryyksiä korjanneiden sankareiden suosioon. Hänen mukaansa noina kovina aikoina ihmiset kaipasivat arjen kurjuudesta pakopaikkaa, jollaiseen supersankareiden seikkailut tarjosivat mahdollisuuden. Choi (2018, 14) kirjoittaa samaan tapaan, että sarjakuvien välityksellä modernin yhteiskunnan yksilöille on ollut tarjottavissa ”henkistä

lepoa sekä vapaa-ajan tunnetta”. Samalla hänen mukaansa on voitu hyödyntää sarjakuvan kommunikaatiovoimaa tarjoamalla yleisölle myös poliittista sisältöä, mihin esimerkiksi sarjakuva *Oh! Hangang* tietoisesti Etelä-Koreassa valjastettiin. (Choi 2018, 41.) Ruotsissa puolestaan Mustanaamio ajautui ideologiseksi vaikuttajaksi Amanin (2018) esittämän mukaisesti erityisesti 1970-luvulla.

Mustanaamion taustatarina sitoutuu historiallisesti kolonialismiin hänen kuvitteellisen kotimaansa Bengalin oltua Iso-Britanniaan kuulunut siirtomaa (Aman 2018, 395). Bengali itsenäistyi 1960-luvun alussa ja tarinassa ”Tyrannin Tuho” (Falk & Barry 1962b) Falk kirjoitti tohtori Lamanda Luagan maan ensimmäiseksi presidentiksi. Luaga oli esiintynyt Mustanaamio-sarjakuvassa ensimmäisen kerran lääkärinä aikaisemmin samana vuonna tarinassa ”Epidemia” (Falk & Barry 1962a). ”Tyrannin tuho”-tarinassa nähtiin myös kenraali Bababun ensiesiintyminen Luagan poliittisena vastustajana. Bengalin naapurivaltio Ivory-Lanan, joka joissain tarinoissa on nimeltään Fari-Lana tai Ivorylana, itsenäistyi Bengalia myöhemmin. Ivory-Lanan ensimmäiseksi presidentiksi Falk loi Lamanda Luagan ystävän Gorandan, joka esiintyi ensimmäisen kerran tarinassa ”T” (Falk & Barry 1975).

Mustanaamion narratiivin kytkeytyminen siirtomaavallan alta itsenäistyneisiin maihin ja kolonialismiin sai Amanin (2018) mukaan suurta roolia ruotsalaisen Team Fantomenin tarinoissa 1960- ja 70-luvuilla. Mustanaamion suosion huippuvuodet Ruotsissa 1970-luvulla kytkeytyivät ajan ideologiseen ilmapiiriin. Kuten oikeasti olemassa olleita vasta itsenäistyneitä entisiä siirtomaita, myös Bengalia uhkasivat ajan tarinoissa sisäiset myllerrykset, kaaokseen ajautumisen ja vallankaappausten uhat. Team Fantomenin tarinoiden välityksellä Mustanaamio-sarjakuvissa käsiteltiin monia postkolonialistisia kysymyksiä, kuten rasismia, orjuutta erilaisine alajuonteineen sekä luonnonvarojen ryöstämistä. Samoja kysymyksiä, joita ajan Ruotsissa ja elävässä elämässä käsiteltiin ulkopoliitikassa ja ulkomaanapuun eli kehitysyhteistyöhön kytkeytyen. Mustanaamion suosio levisi tarinan kaaren dramatisoitua niin sosiaalisia kuin poliittisia kysymyksiä siten, että sankari tuli ilmentäneeksi vallinnutta ideologista aikaa. (Aman 2018.)

Aman (2018) kirjoittaa, että Mustanaamion poliittinen muutos tehtiin ruotsalaisen Team Fantomenin toimesta tietoisesti. Supersankarina Mustanaamio siirtyi ruotsalaisten käsikirjoittajien toteuttaman ideologisen muutoksen myötä pois amerikkalaisesta kolonialistisen fantasian roolista, mitä Sarkar (2020) osaltaan on analysoinut tarinoiden kolonialististen diskurssien kannalta. Aman (2018) tuo esiin, että Team Fantomenin tarinoissa Mustanaamio otti vankan poliittisen kantansa orjuutta, rasismia sekä muita sarron muotoja vastaan siirtomaavallan tuottamisissa ja sen jälkeisissä epäoikeudenmukaisuuksissa. Supersankarille annettiin valtuutetun ääni, joka sanonjensa ja tekojensa kautta ilmaisi sellaista ideologista vakaumusta, joka vastasi Ruotsin

valtion asemaa kansainvälisenä moraalisen auktoriteettina. Team Fantomenin Mustanaamio-sarjakuvatarinat esittivät Ruotsin omaksuneen sosiaalidemokratian, hyvinvointipolitiikan sekä puolueettoman edustajan roolin. Näin Mustanaamiosta voidaan muodostaa käsitys antikolonialistisena, sosialistisena ja solidaarisena supersankarina. (Aman 2018.)

2.3 Team Fantomenin luoma synkistävä käänne ja tarinoiden realismi

Kulttuurisena, mutta kaupallisena tuotteena Mustanaamio-sarjakuvataiteilijoiden on täytynyt huomioda lukijoiden kiinnostus (Gudmundsson 2015, 21; Patrick 2017, 163–164). 1990-luvulla ruotsalaisen Team Fantomenin tarinoissa tapahtui merkittäviä muutoksia (Patrick 2017, 163). Tiimiin kuuluva sarjakuvapiirtäjä Leppänen (2017) on avannut tapahtumia ja lukijoiden kiinnostuksen merkitystä tuolloin. Ruotsalaiset lukijat olivat kyllästyneitä Falkin luomaan Mustanaamion vahvaan tukiverkoston. Siten tarinoissa vuodesta 1962 mukana ollut presidentti Luaga Mustanaamion ystävänä päätettiin Team Fantomenin toimesta kirjoittaa pois presidentin virasta. (Leppänen 2017.) Patrick (2017, 163) kirjoittaa, että joulukuussa 1992 *Fantomen*-sarjakuvalehden toimittamista johtanut ruotsalainen Granberg järjesti käsikirjoittajille, piirtäjille ja toimituksen henkilöstölle tapahtuman, jossa Mustanaamiolle luotiin pitkän tähtäimen suunnitelmia viedä tarinoita realistisempaan suuntaan. Tarinan dramaattisemman ja realistisemman suunnan muuttamiseen vaikutti erityisesti Team Fantomenissa toiminut käsikirjoittaja Claes Reimerthi. (Patrick 2017, 163–164.)

Team Fantomen Reimerthin johdolla käsitti Mustanaamion elämän olleen liian turvattua muun muassa siksi, että presidentti Luaga oli tämän ystävä. Asioita haluttiin jatkossa tehdä vaikeammaksi supersankarille. (Leppänen 2017; Patrick 2017, 164). Reimerthi halusi jonkun pahan tyyppin presidentiksi ja Mustanaamion vastustajaksi. Näin syntyi eepisenä pidettävä tarina ”Vaalit Bengalissa” (Reimerthi & Lindahl 1994), jossa presidentiksi valitaan Kigali Lubanga. (Patrick 2017, 163–164.) Ensimmäisen kerran hahmo oli esiintynyt Mustanaamio-sarjakuvassa aikaisemmin samana vuonna tarinassa ”Operaatio viidakkopartio” (Avanell & Cruz 1994).

Vuonna 2007 vielä yhdeksi uudeksi presidentiksi Team Fantomenin toimesta kirjoitettiin Sandal Singh tarinassa ”Uusi presidentti” (Reimerthi & Velluto 2007). Sandal Singhin tarinassa kiinnostavaa on, että hän tulee edustaneeksi Mustanaamion arkkivihollisena pidettävien Singh-merirosvojen jälkipolvea. Tämä tulee esiin vuoden 2004 tarinassa ”Dogai Singhin aarre” (Reimerthi & Ryan 2004), Sandal Singhin esiintyessä Mustanaamio-sarjakuvassa ensimmäisen kerran. Aikajanan kannalta Kigali Lubangan ja Sandal Singhin väliin kuuluisi vielä presidentti Morombe, joka on

rajautunut tästä tutkielmasta pois. Syynä on se, että hän saa tarinoissa vain muutamia harvoja mainintoja.

Supersankarisarjakuvien genren kannalta on huomioitava, että Mustanaamio-sarjakuvatarinoissa pääkallonvalankin (ks. tutkielma s. 5) mukaisesti käsitellään vääryyksiä, julmuuksia sekä rikollisuutta. Genren mukaisesti tarinat ovat jatkuvaa kamppailua hyvän ja pahan, oikean ja väärän sekä lain noudattamisen ja laittomuuksien välillä. Mustanaamio-sarjakuvilla on näin käsitettävä olevan kykyä käsitellä myös politiikkaan sitoutuvia moraalisia ulottuvuuksia sekä positioita oikeasta ja väärästä, toisin sanoen hyveellisyydestä ja pahuudesta. Tarinat myös kutsuvat lukijaa pohtimaan sekä ottamaan kantaa esiin nousseisiin moraalisiin kysymyksiin (Karttunen 2020, 62).

Mustanaamio-sarjakuvat ovat fiktiota, mutta niissä on aina ollut sisällytettynä todellisen maailman realismia jo ennen vuotta 1994. Granberg (1991a, 5) kirjoittaa Lee Falkin kertoneen, että tämä etsi tarinoiden aiheita ja ideoita lehti uutisista. Hän halusi pitää tarinoitaan kiinni nykyajan ilmiöissä. Falk halusi luoda Mustanaamioon mahdollisimman suuren määrän uskottavuutta, mutta hänen mukaansa ”hyvän kirjailijan pitää aina jättää lukijoille tilaa heidän omalle mielikuvitukselleen kuvakerronnassa ja kuljettaa tarinaa jouhevasti eteenpäin”. (Granberg 1991a, 5.) Granbergin (1991b, 63) mukaan Team Fantomeniin kuulunut käsikirjoittaja Worker on kertonut tarinoiden ideoiden syntyneen melkein miten tahansa. Hän kertoo saaneensa vinkkejä toimituksesta, sanoma- ja aikakauslehdistä, televisiosta, käymistään keskusteluista ja joskus jokin yksittäinen lausahdus oli saattanut jäädä muhimaan mieleen. Käsikirjoittaja Reimerthi puolestaan on kertonut tarinoiden ideoiden voineen ”syntyä mistä tahansa”. (Granberg 1991b, 63, 66.)

Tarinoiden realismin kannalta *Fantomen*-lehdestä pitkään vastannut Granberg (1991b, 65) on kuvannut reaktiosta Mustanaamio-sarjakuviin niiden realismin ja ajankohtaisten asioiden käsittelyn kannalta. Tarinassa ”Rauhan palveluksessa” (*Mustanaamio* 18/1982) Luaga kertoo Mustanaamiolle, että hänen on annettava lupa uraanin kuljettamiselle Bengalin läpi. Kiellon seurauksena olisi vakava selkkaus ”kahden merkittävän ydinasevaltion välillä”. Tarinan julkaisun jälkeen *Dagens Eko* -lehdestä soitettiin toimitukseen ja haluttiin selitys tämän kaltaisen tarinan julkaisulle. Lopulta puhelun osapuolet olivat päässeet yksimielisyyteen siitä, että Mustanaamio on ydinaseita vastaan ja asevarustelun vähentämisen puolesta. (Granberg 199b, 65.)

Patrickin (2017, 164) mukaan vuonna 1994 julkaistun tarinan ”Vaalit Bengalissa” (Reimerthi & Lindahl 1994) myötä häikäilemätön Lubanga repi rikki Mustanaamion maailmaa luoden siihen synkkiä varjojaan. Tarinoiden synkkyys ja toivottomuus sai kehuja realismista. Osa lukijoista nautti pitkästä tarinan kaaresta, jossa poliittiset salaliitot sekä kuohunnat tuhosivat Bengalia. Kuitenkin lukijat nopeasti kyllästyivät poliittisiin juonitteluihin. Muun muassa eräs ruotsalainen lukija kommentoi, että

halutessaan seurata politiikkaa, hän katsoo TV-uutisia. Lukija esitti pyynnön, ettei politiikkaa sisällytettäisi Mustanaamion tarinoihin. 1990-luvun puolivälin jälkeen näytti siltä, että ainakaan ruotsalainen yleisö ei enää välittänyt ”todellisen maailman politiikan” tunkeutumisesta Mustanaamio-sarjakuviin, mikä kuitenkin aikaisemmin erityisesti 1970-luvulla oli ollut ruotsalaisen Team Fantomenin tarinoiden tunnusmerkki. (Patrick 2017, 164.)

Tämän tutkielman aineistoa kartoitettaessa oli huomattavissa, että vuoden 1996 jälkeen poliittisia edustajia koskevia tarinoita on julkaistu aikaisempia vuosia vähemmän. Näyttää siltä, että ainakin ruotsalaiset lukijat ovat olleet kiinnostuneempia nykyisen Mustanaamion esi-isien historiallisiin tapahtumiin kytkeyvistä seikkailutarinoista kuin politiikasta (Gudmundsson 2015; Leppänen 2017). Välissä on useita vuosia, joina poliittisia edustajia ei ole lainkaan mukana tarinoissa. Huomattavaa on myös, että yhdysvaltalaisen sanomalehtisarjojen mukaan Bengalissa ei koskaan ollutkaan muita presidenttejä kuin Lamanda Luaga. Kigali Lubanga ja Sandal Singh esiintyvät vain ruotsalaisen Team Fantomenin Mustanaamio-sarjakuvatarinoissa.

3 POLIITTINEN REPRESENTAATIO

Tutkielman keskeinen ja moniulotteinen käsite on representaatio, joka eri tutkimuksissa saa omia merkityksiään. Siten se on syytä avata tarkoituksenmukaisesti aina tutkimuksen lähestymistavasta käsin (ks. Knuuttila ym. 2010). Representaation käsitteen kannalta sarjakuvatutkimuksessa on jo pitkään huomioitu muun muassa ruumiin representoimiseen liittyviä valintoja. Aikaisemmissa tutkimuksissa on usein tarkasteltu esimerkiksi sukupuolta, seksuaalisuutta, rotua ja etnisyyttä sekä niiden esityksiä sarjakuvissa. (Romu 2018, 22-23.) Tämän tutkielman taustoitukseksi Aman (2018) on analysoinut Mustanaamiota sosialistisen ideologian kannalta ulkopoliittikan ruumiillistumana.

Tutkielma on toteutunut sarjakuvataiteen poliittisen tulkinnan viitekehysessä. Representaation voidaan tutkielman kontekstissa yleisesti määritellä tarkoittavan niin taiteellista *kuvaamista*, kielellistä *esittämistä* kuin poliittista *edustamista* (Knuuttila & Lehtinen 2010, 10), joilla kaikilla on merkitystä yhteen sitoutuvalla tavalla. Poliittinen representaatio käsitteenä on määritelty tutkielmassa kahdella tavalla, mitä avataan tarkemmin tässä luvussa. Luku tulee esitelleeksi myös tutkielman etenemistä tapaustutkimuksena. Laineen ja kumppaneiden (2016, 16) esittämää mukaillen tavoitteena on ollut selvittää, mistä Mustanamio-sarjakuvissa on kysymys omana erityisenä tapauksenaan politiikan viitekehysessä tarkasteltuna. Tapaustutkimus on edennyt monivaiheisena prosessina. Vasta tutkielman etenemisen ja narratiivien poliittisen tulkinnan myötä vähitellen on tullut ilmi, mitkä asiat Mustanaamio-sarjakuvissa ovat paljastuneeksi politiikan kannalta merkityksellisiksi.

3.1 Sarjakuva poliittisena representaationa

Mustanaamio-sarjakuvia ei ole tarkoitettu poliittiseksi sarjakuvaksi. Sarjakuvat eivät kuitenkaan koskaan ole epäpoliittisia (Sarkar 2020, 120). Niitä on myös aina mahdollista lukea poliittisesti (Lindroos 2004, 116), kuten tässä tutkielmassa on tehty. Poliittisella luennalla voidaan Hyvärisen (2007, 222) mukaan viitata esimerkiksi taiteen kannalta romaanien luennan yhteydessä monenlaisiin lukutapoihin. Karkeimmillaan se voi tarkoittaa ”opetusten” analyysia teoksen poliittisista kannanotoista. Toisinaan sillä tarkoitetaan teoksen lähestymistä erilaisten teorioiden tai filosofisten käsitteiden avulla. (Hyvärinen 2007, 222.)

Tämän tapaustutkimuksen kannalta olisi yksinkertaistavaa esittää, että Mustanaamio-sarjakuvia lähdettiin suoraan lähestymään jonkin teorian tai käsitteiden avulla. Ensin on ollut tärkeää käsittää Lindroosia (2004, 116, 130) mukailten Mustanaamio-sarjakuvat poliittisena esteettisenä materiaalina sekä lukea auki sarjakuvanarratiiveja tulkitsemalla niiden poliittisuutta. Vasta tässä prosessissa on muodostunut tulkinta siitä, minkä poliittisen teorian käsittein Mustanaamio-sarjakuviatarinoita voisi analysoida tarkemmin.

Ankersmitiin viitaten Lindroos (2004, 116) kirjoittaa taiteen poliittisen tulkinnan kannalta 'estetiikan' yhdistymisestä 'poliittisuuteen'. Esteettinen politiikka on tarkasteltavissa, määriteltävissä ja tulkittavissa useilla eri tavoilla (ks. mm. Lattunen 2007). Tässä keskitytään taiteesta tehtävän poliittisen tulkinnan tulokulmaan, josta Lindroos (2004; 2008) kirjoittaa. Hänen (2004, 116) mukaansa estetiikka ja poliittisuus määritellään eri tavalla ollessaan toisistaan erillisiä tutkimuskohteita verraten määritelmään, kun ne yhdistetään toisiinsa.

Taiteen tulkinnan kannalta Lindroos (2004, 116) esittää, että poliittisen estetiikan tarkoituksena on hahmottaa kohteiden ymmärtämisen lisäksi myös ajallisia kulttuuris-poliittisiä merkityksiä. Poliittisuuden ymmärtäminen avautuu näin suhteessa ajallisiin ja historiallisiin erityispiirteisiin. Poliittisuus ei tarkoita vain esimerkiksi ideologisesti määriteltyä tai kanta-aottavaa poliittisuutta, vaan tulkinnan lähtökohtana on käsittää ”taide laajasti poliittisina representaatioina eri ajoista, kulttuureista, ilmiöistä tai tapahtumista”. (Lindroos 2004, 116.) Näin ollen tässä tutkielmassa Mustanaamio-sarjakuvien on itsessään käsitetty olevan poliittinen representaatio.

Lindroos (2004, 130) kirjoittaa tarkastelleensa poliittista estetiikkaa ja elokuvan poliittisuutta, mitä tässä tutkielmassa sovelletaan sarjakuvataiteen tulkinnan kannalta. Muun muassa Prattin (2009, 108) mukaan elokuvissa ja sarjakuvissa yhteistä on, että yleensä niissä sanat yhdistyvät kuviin kertomuksen tuottamisessa. Hän kirjoittaa molempien käyttävän samankaltaisia kerronstrategioita ja tarinoita kerrotaan samankaltaisesti, vaikkakin erilaisessa visuaalisessa muodossa. Näin ollen on perusteltua

mukailla ja soveltaa Lindroosin (2004; 2008) esittämiä ajatuksia poliittisesta estetiikasta tässä tutkielmassa, vaikka tarkastelun kohteena ovatkin sarjakuvat.

Lindroosin (2004, 130) mukaan ei ole vain tiettyjä asioita, joihin elokuvan poliittisuus olisi sidottavissa. Eikä poliittista aspektia tarvitsekaan määritellä rajoittavasti tai kaiken kattavasti. Mahdollisena kiinnekohtana politologiseen elokuvatutkimukseen tai tämän tutkielman kannalta sarjakuvatutkimukseen, on löydettävissä narratiiveista ja niiden tulkinnasta. Narratiivit esittävät todellisuutta omalta kannaltaan ja tekevät niistä mahdollisia kohteita tulkinnalle sekä kritiikille. Narratiivin tulkitseminen merkitsee myös yhdenlaisen poliittisen ajatusmuodon lukemista ja tulkintaa. Tulkintatapahtumassa tuodaan esille myös se, miten poliittisuus narratiivissa ilmenee. (Lindroos 2004, 130–132.)

3.2 Poliittinen edustaminen

Poliittisen representaation käsite sai tapaustutkimuksen etenemisen myötä toisen merkityksensä poliittisesta edustamisesta. Poliittisen estetiikan mukaisesti Mustanaamio-sarjakuvien poliittisen luennan ja tulkinnan myötä heräsi ymmärrys, että poliittisena representaationa narratiivit esittävät ja kuvaavat poliittisen edustamisen ilmiötä. Pekosen (2015) artikkeli tuo koostetusti esiin, että poliittisen edustamisen käsitettä on on analysoitu ja mallinnettu monin eri tavoin. Rajatusti tämän tutkielman viitekehyksessä poliittisella edustamisella viitataan erityisesti Pitkiniin (1967; 1989; 2004), sillä häntä voidaan pitää käsitettä analysoineena klassikkona. Pitkin (2004, 336) kirjoittaa vuoden 1967 representaatiotutkimuksensa olleen teoreettisesti ja käsitteellisesti suuntautunut, mikä osaltaan tarjosi yleiskatsauksen hankalaan ja moniulotteiseen representaation käsitteeseen.

Historiallisesti katsoen representaation käsitteellä on pitkät monimutkaiset juurensa, kuinka siitä on muodostunut poliittisen edustamisen kannalta merkityksellinen (Pitkin 1967; 1989). Pekosen (2015, 191) avaamana suomenkielisenä käsitteenä:

Poliittista edustamista määrittelevän sanaston käsitteellinen tausta on englantilaisen, ranskalaisen, saksalaisen ja ruotsalaisen poliittisten järjestelmien ja kielten muutosta seuraten latinan *repraesentare*-sanastossa. Representaation käsite sai nykymerkityksensä 1400-luvulla edustamisena tai jonkin tai jonkun toisen tilalla olemisena ja jonkin kuvana tai muotona olemisena, tai henkilöiden kohdalla sijaisen kautta merkitsemisenä. Verbi ”edustaa” viittaa jonkin toisen puolesta olemiseen. Poliitiikan erityisluonne tuo edustamiseen oman lisävärinsä. (Pekonen 2015, 191.)

Pitkinin laajojen kirjoitusten osalta Pekonen (2015, 192) kiteyttää tämän tutkielman analyysin kannalta olennaisen. Hänen mukaansa Pitkin (1967, 1989) on määritellyt

poliittisen edustamisen yleispäteviä piirteitä perustuslaillisessa demokratiassa. Voidakseen toimia, poliittiset edustajat täytyy auktorisoida toimimaan edustajina vaaleilla. Toimillaan edustajien täytyy edistää edustettavien etujen toteutumista. Lisäksi kansalaisilla tulee olla käytössään keinoja, joiden turvin ”he voivat pitää valittuja edustajiaan tili- ja vastuuvollisina”. (Pekonen 2015, 192.) Tapaustutkimuksen luonteen mukaisesti (Laine ym. 2016, 16; Peuhkuri 2015, 133) Pitkinin (2004) kanssa palataan keskeisesti vuoropuheluun jälleen tutkielman loppupuolella.

Mustanaamio-sarjakuvien poliittisessa luennassa ja sen myötä tehdyssä narratiivien tulkinnassa muotoutui käsitys, että ne sisälsivät kuvauksia näistä Pekosen (2015, 192) mukaan Pitkinin (1967; 1989) esittämistä poliittisen edustamisen yleispätevistä piirteistä. Näin Mustanaamio-sarjakuvatarinoiden fiktiiviset sivuhahmot Luaga, Goranda, Bababu, Lubanga ja Singh käsitettiin tässä tutkielmassa poliittisina edustajina. Tapaustutkimuksen kannalta tämä tulkinta tuli vastanneeksi kysymykseen, mihin politiikan ilmiöön Mustanaamio-sarjakuvatarinat ovat sidoksissa sekä mitä ne tulevat esittäneeksi ja kuvanneeksi.

Edustajan ja edustettavan välinen riippuvuus sekä vaade samankaltaisuudesta näyttäytyy usein ongelmallisena. Ankersmit (1996) on osaltaan pyrkinyt avaamaan tätä problematiikkaa esteettisen käsitteen välityksellä. Sarjakuvataiteen poliittisen tulkinnan viitekehyksessä hän (1996, 45-46) esittää kiinnostavasti politiikan olevan rinnastettavissa taiteeseen ja käsittävässä taiteenkaltaisena. Kuten taiteilijat representoivat, toisin sanoen esittävät ja luovat todellisuuden edustamista sekä esittämistä taiteessaan, poliittiset edustajat representoivat äänestäjiään poliittisessa toiminnassa. Mimeettinen representaatio on kuin taiteilijan maalaama taulu, jonka pitäisi kuvata maisemaa tai muotokuvaa samankaltaisena todellisuuden kanssa. Rinnastettuna politiikkaan, edustajan pitäisi edustaa äänestäjäänsä tämän kanssa samankaltaisena. Erot edustajien ja edustettavien välillä ovat kuitenkin välittämättömiä ja siten Ankersmit pitää mielekkäämpänä esteettistä representaatiota. (Ankersmit 1996, 17, 23, 28, 45-46.)

Ankersmitin (1996, 28) esittämän mukaisesti, poliittisessa estetiikassa edustajan ei tarvitse representoida, toisin sanoen edustaa mimeettisesti edustettaviaan. Kuten taiteilijalla on taiteellisen vapautensa, tulee poliittiselle edustajalle jääneeksi poliittista vapautta. Esteettisen representaation luoma poliittinen todellisuus tarkoittaa oleellisilta osin poliittista valtaa. Väistämätön esteettinen juopa tai ero edustettavan ja edustajan välillä tulee toimineeksi legitiimin vallan alkuperänä. Poliittiselle vallalle on näin osoitettavissa myös enemmänkin esteettinen kuin eettinen luonne. Samankaltainen mimeettinen representaatio lamauttaa poliittista hallintaa, kun taas esteettinen stimuloi sitä samaan aikaan kun se luo poliittista valtaa. Poliittinen valta esteettisyyden mukaisesti ei ole edustajan tai edustettavien, toisin sanoen valtion tai kansan hallussa, vaan näiden välissä. (Ankersmit 1996, 28, 45-46, 49-50, 103.)

Tutkielmassa tulkinnan kohteena ovat sarjakuvataiteen narratiivit ja fiktiiviset poliittiset edustajat. Mustanaamio-sarjakuvanarratiivit hahmoineen ovat karikatyyreja, jotka Choin (2018) sanoin venyttävät mielikuvituksemme rajoja. Tutkielman viitekehyksessä sarjakuvataiteen poliittisena tulkintana Ankersmitin (1996) näkemys poliittisesta estetiikasta antaa myös hahmoille vapauden toimia siten, että heille ei esitetä samankaltaisuuden vaateita edustettaviensa kanssa. Polittisen estetiikan käsitteen mukaisesti ja Lindroosin (2004, 130-131) kirjoittamaan viitaten Mustanaamio-sarjakuvien narratiivien esitysten ja kuvausten ei tarkkaan rajatusti tarvitse esittää sitä, mitä poliittinen edustaminen teoreettisesti tarkoittaa. Tulkinnan keskiössä on se, millaisena poliittiset edustajat ja edustaminen Mustanaamio-sarjakuvatarinoissa esitetään ja kuvataan. Tapaustutkimuksen mukaisesti (Peuhkuri 2015, 138-139) tulkinnan jälkeen kuitenkin on tärkeää saattaa Mustanaamio-sarjakuvatarinat vuoropuheluun yleisemmin tunnettujen ajatusten kanssa poliittisesta edustamisesta.

Moniulotteista englanninkielistä *representation*-käsitettä avatessaan Pitkin (2004, 226) on tuonut esiin merkityseroja, joissa representaatio taiteessa tai teatterissa tarkoittaa eri asiaa kuin politiikassa. Kuitenkin tässä tutkielmassa taiteen poliittisen tulkinnan viitekehyksessä representaation käsite eri merkityksineen tulee sitoutuneeksi yhteen. Mustanaamio-sarjakuvatarinoiden fiktiiviset sivuhenkilöt Lamanda Luaga, kenraali Bababu, Goranda, Kigali Lubanga ja Sandal Singh käsitetään tutkielmassa poliittisina edustajina (Pekonen 2015; Pitkin 1967; 1989; 2004). Mustanaamio-sarjakuvat taiteena ovat Ankersmitin (1996) estetiikan käsitteen myötä sekä Lindroosin (2004, 116) kirjoittamaan viitaten itsessään poliittinen representaatio ajasta, kulttuurista, ilmiöistä sekä tapahtumista, sarjakuvanarratiivien esittäessä ja kuvatessa poliittisiä edustajia ja edustamista.

4 AINEISTO JA METODOLOGIA

4.1 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineisto koostuu Mustanaamio-sarjakuvatarinoista, joista suurin osa on julkaistu suomeksi *Mustanaamio*-sarjakuvalehdissä tai -albumeissa. Sarjakuvalehden julkaisu loppui Suomessa jo vuonna 2010, joten aineiston saatavuuden kannalta osa tarinoista on julkaistu ruotsalaisissa *Fantomen*-sarjakuvalehdissä tai -albumeissa. Aikajanan kannalta aineisto kokonaisuudessaan käsittää sarjakuvatarinoita Lamanda Luagan ensiesiintymisestä vuonna 1962 ("Epidemia", Falk & Barry 1962a) päättyen Sandal Singhin poliittisen edustajan urasta luopumiseen vuonna 2015 ("Singhkriget, del 2: Rodiagate", Reimerthi & Bade 2015).

Aineiston kannalta on huomioitava, että vuodesta 1936 eteenpäin on julkaistu useita satoja Mustanaamio-sarjakuvatarinoita eri julkaisuissa. Tutkielman kiinnostuksen kohteena olevat poliittisiksi edustajiksi käsitetyt sivuhahmot eivät ole mukana läheskään kaikissa tarinoissa. Olennaisten sarjakuvatarinoiden kartoittamisessa ja löytämisessä on käytetty apuna internetistä löytyviä Mustanaamioon liittyviä sivustoja, joissa on listattuna tarinoita mukana olevine henkilöhahmoineen sekä julkaisuja, joista tarina on löydettävissä. Aineiston kartoituksessa syksyllä 2023 apuna ovat toimineet kansainvälinen PhantomWiki (2023) sekä Kajn (2023) ja Tynnisen (2023) ylläpitämät sivustot. Aineistona toimineet sarjakuvatarinat ovat kaupallisia kaikkien saatavilla olevia kulttuurituotteita.

Tämän tutkielman toteuttamista varten luettiin huomattavasti enemmän Mustanaamio-sarjakuvia, kuin mitä valikoitui mukaan lopulliseen tarkemmin analysoituun aineistoon. Huomattavaa aineiston rajaamisen osalta on, että etenkin Lamanda Luaga esiintyy huomattavasti useammin Mustanaamio-tarinoissa kuin mitä

tässä on käytetty aineistona. Luagan kohdalla tarinat ennen vuotta 1994 tuottavat saturaatiota ja poliittisena edustajana häntä kuvaillaan niissä samankaltaisesti. Luagan osalta aineistoa on rajattu valitsemalla mukaan etenkin niitä tarinoita, joissa on samalla kertaa mukana muitakin tutkielman kiinnostuksen kohteena olevia poliittisiksi edustajiksi käsitettyjä hahmoja. Vuonna 1994 toteutui Team Fantomenin luoma tarinoita synkistävä käänne (luku 2.3) ja siitä eteenpäin kaikki Luagaa koskevat suomennetut tarinat on luettu. Yleisesti kaikkien kiinnostuksen kohteena olleiden hahmojen tarinoiden kannalta osana analyysin alkuvaiheita on toteutettu sarjakuva-aineiston karsintaa.

Lopulta narratiivisen ja narratiivien analyysin kohteena toiminut sarjakuva-aineisto on käsittänyt yhteensä 53 Mustanaamio-sarjakuvatarinaa vuosilta 1962–2015. Sarjakuvataiteilijoina aineiston tarinoissa ovat toimineet niin Mustanaamion luonut Lee Falk, kuvittajana Sy Barry kuin useat Team Fantomeniin kuuluneet taiteilijat, käsittäen niin käsikirjoittajia kuin kuvittajia. Erityisen paljon aineistossa on Falkin lisäksi ruotsalaiseen Team Fantomeniin kuuluneen Reimerthin käsikirjoittamia tarinoita. Unohtamatta myöskään mainita taiteilijoiden kannalta tarinoiden suomentajia, joiden nimiä ei kuitenkaan valitettavasti ole ollut saatavilla luotettavasti mainittavaksi aineiston lähdeluettelossa.

Käännösten käyttäminen ei ole vaikuttanut tutkielman luotettavuuteen. Tehdyn vertailun perusteella käännökset ovat hyvin lähellä alkuperäisiä tekstejä. Jotkut sanonnat ovat luonnollisesti käännetty paremmin suomenkieleen sopivaksi sekä suomalaisia sanonta- ja ilmaisutapoja käyttäen. Narratiiveista tehdyt keskeisimmät tulkinnat olisivat samoja riippumatta aineistona toimineiden tarinoiden kielestä.

4.2 Tutkimusmenetelmät ja aineiston analyysi

Tutkielmassa Mustanaamio-sarjakuvat käsitetään taiteena, jotka ovat määritelmänsä mukaan rinnastettavissa tarinoihin ja tarinankerronnan taiteeseen (Choi 2018; McCloud 1994, 154). Sarjakuvista lukijat pääsevät poimimaan vihjeitä esittävästä kuvista ja kertovista sanoista, jotka yhdessä tilana avaavat sarjakuvan narratiivin. Sarjakuvien elementteinä peräkkäiset sanat ja kuvat edistävät niiden tarinankerronnan kykyä. (Kukkonen 2013, 32.) Narratiiveilla on keskeinen merkityksensä sarjakuvataiteen poliittisen tulkinnan viitekehyydessä. Narratiivit esittävät omalta kannaltaan todellisuutta, tehden niistä mahdollisia kohteita tulkinnalle ja kritiikille. (Lindroos 2004, 130–132.) Näin ollen tarinan, toisin sanoen narratiivin, käsite on saanut tutkielmassa keskeisen roolinsa niiden toimiessa tulkinnan sekä analyysin kohteina ja lisäksi tulkinnassa luotiin poliittisia narratiiveja.

Usein kirjallisuutta ja myös sarjakuvia tutkittaessa lähestymistapana toimii kielitieteellisenä suuntauksena narratologia (Heikkinen 2015, 154 ; Kukkonen 2013; Mäkelä ym. 2020, 19). Tässä tutkielmassa kyse on kuitenkin politiikan tutkimuksesta ja sarjakuvataiteen poliittisen tulkinnan viitekehuksesta. Kiinnostus kohdistuu Mustanaamio-sarjakuvatarinoiden sisältöihin ja kysymykseen mitä kerrotaan, eikä narratologian kiinnostuksen kohteen mukaisesti siihen miten kerrotaan (Mäkelä ym. 2020, 19). Tutkielman keskiössä ollessa narratiiveista tehtävä poliittinen tulkinta ja kiinnostuksen kohdistuessa siihen, mitä niissä sisällöllisesti kerrotaan, on tutkielman lähestymistavaksi valikoitunut narratiivinen tutkimus sekä analyysitavaksi Polkinghornen (1995) esittämän mukaisesti narratiivinen ja narratiivien analyysi.

4.2.1 Tarinat narratiivisen analyysin kohteena

Tutkielmassa tarina ja narratiivi on käsitetty synonyymeina ja niitä on käytetty rinnakkain tarkoittamassa samaa asiaa, jota seuraavassa avataan tutkimuskirjallisuuden mukaisesti tarinan käsitettä käyttäen. Tutkielmassa poliittisten edustajien narratiivilla tarkoitetaan niin yksittäisiä *Mustanaamio-sarjakuvalehdissä* tai -albumeissa julkaistuja tarinoita, kuin monista tarinoista koostuvia laajempia narratiiveja. Määritelmällisesti myös tarina ja kertomus käsitetään arkikielessä synonyymeina (Heikkinen 2015, 151; Karttunen 2020, 56). Näille on kuitenkin löydettävissä merkityseronsa ja suhdetta on mahdollista määrillä eri tavoin (Heikkinen 2015, 151–152; Hänninen 2015, 169). Kertomus on määriteltävissä kuvauksena tapahtumasarjasta, josta käytetään nimitystä tarina (Karttunen 2020, 56). Toisin sanoen tarina on kertomuksen tapahtumarakenne, tapahtumien tai niiden kulkujen kuvaus, jotka voidaan kertoa eri tavoin (Heikkinen 2015, 152). Esimerkiksi tunnetut tarinat Punahilkasta tai Tuhkimosta on kerrottavissa eri muodoissaan muun muassa proosatekstinä, kuvakirjana, elokuvana, teatteriesityksenä, balettina, runona, sarjakuvana ja niin edelleen. Tarina on sama, mutta se on mahdollista esittää erilaisina vaihtelevina kertomuksina. (Heikkinen 2015, 152; Hänninen 2015, 169.)

Heikkisen (2015, 152) mukaan Abbottiin (2009) viittattuna kertomus (*narrative*) määrittyy myös kokonaisuutena, joka käsittää sekä tarinan (*story*) että kerronnallisen diskurssin (*narrative discourse*). Tarinat muodostavat ja sisältävät eteneviä tapahtumia, jotka voivat olla niin tahallisia tekoja kuin sattumuksia. Lisäksi tarinat sisältävät olevaisia, eli henkilöitä ja tapahtumapaikkoja, joissa tapahtumat tapahtuvat ja henkilöhahmot toimivat. Kerronnallisella diskurssilla Heikkinen tarkoittaa kulttuurisesti ja historiallisesti muotoutuneita, mutta ajassa muuttuvia kerronnan muotoja, juonirakenteita tai tyylejä, jotka ovat vakiintuneita ilmaisutapoja ja joihin myös muun muassa sarjakuvat lukeutuvat. (Heikkinen 2015, 152–154.) Mustanaamio-sarjakuvat jäsenyvät näin tutkielmassa tarkoittamaan paitsi taiteena poliittista

esteettistä materiaalia ja representaatiota (Lindroos 2016, 116), myös narratiivisen tutkimuksen kannalta kerronnallista diskurssia.

Hännisen (2015, 170) mukaan tarinoiden perusominaisuus on, että ne koskevat ajassa eteneviä tapahtumakulkuja ja tapahtumat ovat tarinan keskeistä materiaalia. Chatmaniin (1978) viitaten hän tuo esiin tapahtumien voivan olla henkilön omia tekoja tai hänelle tapahtuvia asioita. Aristoteleeseen viitaten Hänninen kirjoittaa tarinalla olevan alku, keskikohta ja loppu. Näitä yhdistävänä lankana toimii tarinan juoni. Tapahtumat eivät ole toisistaan irrallisia, vaan kytkeytyvät toisiinsa syinä ja seurauksina. (Hänninen 2015, 170-171.) Tarina on siten nimitys tapahtumasarjasta, eli kronologisesti etenevästä tapahtumaketjusta (Karttunen 2020, 56). Lisäksi tapahtumiin tulee liittyneeksi myös arvo- ja tunnelatauksia (Hänninen 2015, 170).

Erilaisten narratiivisten analyysimenetelmien joukko on suuri ja niitä voidaan luokitella monin tavoin (Hänninen 2018, 167). Tutkimuskirjallisuudessa kirjoitetaan niin narratiivisesta, narratiivi- kuin narratiivien analyysistä. Heikkisen (2015, 161) viittaus Polkinghorneen (1995) auttaa jäsentämään tapoja toteuttaa analyysi, jolloin narratiivisuus on ymmärrettävissä kahdella eri tavalla aineiston käsittelyssä. Polkinghorne (1995, 5, 12) on erottanut toisistaan narratiivien analyysin (*analysis of narratives*) ja narratiivisen analyysin (*narrative analysis*). Jakoa hän perustelee Brunerin esittämällä erilaisilla tietämisen tavoilla (Heikkinen 2015, 160; Polkinghorne 1995, 12).

Polkinghornen (1995) esittämän erottelun mukaisesti narratiivien analyysissa aineistona ovat kokonaiset kertomukset tai tarinat. Näitä voidaan luokitella esimerkiksi tapaustyyppien, teemojen tai kategorioiden mukaan. Narratiivisessa analyysissä puolestaan kerätyistä osista, kuten toiminnan tai tapahtumien kuvauksista, voidaan muodostaa kokonaisia uusia tarinoita. (Polkinghorne 1995, 5-6, 12.) Siinä ei siten kohdisteta huomiota esimerkiksi luokitteluun, vaan pyritään muodostamaan osista kertomuksia, jotka myös tuovat esiin aineiston keskeisiä teemoja (Heikkinen 2015, 160). Tämän tutkielman analyysi prosessissaan käsittää soveltavasti Polkinghornen (1995) esittämän jaottelun mukaisesti sekä narratiivisen että narratiivien analyysin.

4.2.2 Analyysin vaiheet

Tutkielman analyysi prosessina on sisältänyt useita eri vaiheita, alkaen aineiston poliittisesta luennasta, päättyen poliittisena representaationa vanhojen Mustanaamio-sarjakuvatarinoiden tulkintaan kuluvalle ajalle. Tapaustutkimuksen kannalta on tärkeää, että teoreettisia valintoja ja päätelmiä kirjoitetaan auki sekä teorian käyttöä tehdään näkyväksi (Peuhkuri 2007, 138). Tämän tutkielman kulku ja analyysin vaiheet on koostettu taulukkoon 1. ja kuvattu tarkemmin auki luvussa. Kaikissa analyysin vaiheissa keskeisessä roolissa on ollut poliittisen estetiikan mukaisesti narratiivien

lukeminen auki poliittisesti, niistä tehtävä tulkinta (Lindroos 2004; 2008) sekä poliittisten narratiivien luominen.

TAULUKKO 1 Koonti analyysin vaiheista.

1. Aineiston luentaa ja sitoutuminen poliittisen edustamisen käsitteeseen.

2. Narratiivien analyysi

Sarjakuvatarinoiden puhekuplista ja kuvateksteistä koottu yhtenäiseen tekstitiedostoon poliittisia edustajia- ja edustamista koskevia lausumia sekä tarinoiden keskeisiä tapahtumia.

3. Narratiivinen analyysi: Edustajien omien tarinoiden koostaminen

Labovin mallin (Karttunen 2020, 61) soveltaminen tarinoita kokoavana kertomuskaavana (Hänninen 2018).
Tarinoiden vertailu keskenään.

4. Narratiivien analyysi: temaattinen (käsite)kartta ja tarinoiden pääkategoriat

Tarinoiden keskeiset teemat.

Tarinoiden jako positiivisten hyvien ja negatiivisten pahojen kategorioihin.

5. Tarinoiden jäsentäminen ja teemojen tarkastelu suhteessa poliittisen edustamisen yleispäteviin pääpiirteisiin (Pekonen 2015, 192; Pitkin 1967; 1989)

Edustajan auktorisointi vaaleilla

Edustajana toimiminen

Kansalaisten keinot ja edustajien tilivelvollisuus

6. Tulkinta vanhoista sarjakuvanarratiiveista kuluva ajassa ja

Mustanaamio-sarjakuvataiteilijoiden välittämät viestit

Hänninen (2015, 174) kirjoittaa, että narratiivisen analyysin ensimmäisenä tärkeänä vaiheena on aineiston avoin lukeminen ilman ajatuksia analyttisestä apuvälineestä. Myös tässä tutkielmassa analyysin toteuttaminen alkoi aineistolähtöisesti Mustanaamio-sarjakuvatarinoiden luennalla avoimin mielin sitä tahtia, kun niitä kertyi aineistoon hankittujen sarjakuvalehtien ja -albumeiden myötä. Tutkielman kontekstissa lukeminen on ollut poliittista luentaa, mitä tehtiin useita kertoja. Luennan yhteydessä poliittiseksi representaatioksi käsitetyistä Mustanaamio-sarjakuvanarratiiveista tulkittiin auki niiden poliittisuutta sekä sitä, mitä politiikan ilmiöitä ne tulivat esittäneeksi ja kuvanneeksi. Sarjakuvataiteella on esteettiset piirteensä (Salvadori 2021, 283). Niiden mukaisesti myös poliittinen luenta on kuvattavissa reflektiona ja dialogina aineiston kanssa. Reflektiivisyys ja dialogisuus osaltaan kytkeytyvät narratiivisessa tutkimuksessa sen validointiperiaatteisiin

(Heikkinen 2015, 165). Luennassa muotoutui poliittisia narratiiveja ja tulkinnan jälkeen ne kiinnittyivät käsitykseen poliittisesta edustamisesta.

Aineiston luennan myötä, narratiivisen tulkinnan avulla muodostui sitoutuminen poliittisen edustamisen käsitteeseen ja fiktiiviset hahmot Lamanda Luaga, kenraali Bababu, Goranda, Kigali Lubanga ja Sandal Singh käsitettiin poliittisina edustajina. Tämä tarkoitti analyysin toisen vaiheen kannalta siirtymistä teoriasidonnaiseen abduktiiviseen tutkimusotteeseen, jonka mukaisesti tutkielman tekeminen on toteutunut teoria- ja aineistolähtöisen tutkimuksen välimaastossa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 107, 109). Kuten Hyvärinen (2007, 222) kuvaa poliittista luentaa, Mustanaamio-sarjakuvien narratiiveja lähestyttiin analyysissä teoreettisesti poliittisen edustamisen käsitteen avulla. Kuitenkin edelleen keskeistä on ollut aineistolähtöisesti se, mitä Mustanaamio-sarjakuvista nousi esiin.

Toisessa analyysivaiheessa toteutui Polkinghornen (1995, 12) kirjoittama narratiivien analyysistä sekä Hännisen (2018, 147) kuvaama sen teemoittelusta. Poliittinen edustaminen on tarjonnut erityisesti käsitteellisen apuvälineen siihen, mihin sarjakuvatarinoiden muodostaman aineiston sisällössä on keskeisesti kiinnitetty huomiota, kun sitä on luettu poliittisesti (Hyvärinen 2007, 222). Hännistä (2018, 147) ja Hyväristä (2007, 222) mukailen aineistona toimineista tarinoista on etsitty poliittisia edustajia ja edustamista koskevia lausumia. Käytännössä yksittäisten kokonaisten sarjakuvatarinoiden kuvatekstien ja puhekuplien lausumia koottiin yhtenäiseen tekstitiedostoon. Polkinghornen (1995, 12) esittämää soveltaen narratiivien analyysissä kokonaisia eheitä sarjakuvatarinoita pilkottiin paloiksi tietyn teeman mukaisesti. Samalla aineistosta karsiutui pois tarinoita, joista näitä lausumia ei löytynyt. Tekstitiedostoon kirjattiin myös huomioita tarinoiden keskeisistä tapahtumista ja edustajien toiminnasta sekä tallennettiin muistiin olennaisena pidettäviä tärkeitä kuvia tai pidempiä kuvarivejä eli strippejä.

Kun kaikki aineiston tarinat oli käyty huolellisesti läpi ja saatu lausumat kerättyä, toteutui kolmannessa vaiheessa Polkinghornen (1995) esittämän mukaisesti narratiivinen analyysi. Edellisessä vaiheessa kerättyjen lausumien perusteella koottiin takaisin kunkin edustajan oma eheä narratiivi. Analyysin apuvälineenä tarinoiden kokoomisessa käytettiin soveltavasti Labovin mallia (Karttunen 2021, 61). Kukkonen (2018) on kirjoittanut mallista sarjakuvatutkimuksen yhteydessä narratologiassa käytettävänä rakenneanalyysin välineenä ja Hänninen (2015, 175) puolestaan narratiivisen tutkimuksen ja analyysin yhteydessä kertomuskaavana.

Eri lähdekirjallisuudessa Labovin mallista tai kaavasta löytyy hieman toisistaan poikkeavia versioita sekä suomennoksia. Tässä analyysissä on käytetty erityisesti Karttusen (2021, 61) suomennosta kertomusrakenteen osista, jotka on esitetty taulukossa 2. Mallin käyttöä kuvaa parhaiten Hännisen (2015, 175) esittämä siitä kertomuskaavana, jolla on saatu esiin aineistosta pelkistetysti kunkin poliittisen edustajan

oman tarinan "luuranko". Samalla on auennut pääsy tarkastelemaan tarinoiden keskeisiä sisältöjä. Kun kaikkien edustajien omien tarinoiden koonnit olivat tehdyt, niitä oli mahdollista vertailla keskenään. Tulkinnan myötä saatiin vastaus kysymykseen, millaisena poliittiset edustajat ja edustaminen Mustanaamio-sarjakuvanarratiiveissa esitetään.

TAULUKKO 2 Labovin malli, kertomusrakenteen osat Karttusen mukaan (2021, 61).

1. Tiivistelmä
2. Taustoitus
3. Tapahtumasarja
4. Arviointi
5. Ratkaisu
6. Loppukaneetti

Neljännessä analyysin vaiheessa on toteutettu uudelleen narratiivien analyysina tarinoiden sisältöjen tarkempaa teemoittelua. Aikaisemmassa narratiivien analyysin vaiheessa puhekuplista ja kuvateksteistä muodostui tekstitiedosto, jonka pohjalta koostettiin narratiivisena analyysina kunkin edustajan oma tarina. Sekä ensimmäistä tekstitiedostoa että edustajien tarinoiden koonteja käyttämällä narratiivien analyysina saatiin tarkemmin esiin poliittisiin edustajiin ja edustamiseen kytkeytyviä teemoja. Teemoittelun tarkoituksena oli tarkentaa tulkintaa siitä, millaisena poliittiset edustajat ja edustaminen narratiiveissa esitetään ja kuvataan. Välineenä sovellettiin temaattisen käsittekartan käyttöä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 142). Eri tarinoiden sisältöjä yhdistävästi tarinat olivat mielekästä tulosten esittämisen kannalta jakaa kahteen pääkategoriaan, jotka nimettiin supersankarisarjakuvien genren mukaisesti positiiviset hyveelliset ja negatiiviset pahat edustajat.

Viidennessä vaiheessa tarinoista löytyneitä teemoja tarkasteltiin vielä suhteessa poliittista edustamista koskevaan teoretietoon, eli Pekosen (2015, 192) mukaisesti Pitkinin (1967; 1989) esittämiin poliittisen edustamisen yleispäteviin piirteisiin perustuslaillisessa demokratiassa. Nämä yleispätevät piirteet toimivat tulkinnassa ja sen jäsentämisessä apukysymyksinä, millaisena tarinat kuvasivat ja esittivät edustajien auktorisointia vaaleilla, edustajien toimintaa sekä kansalaisten keinoja, joiden turvin he voivat pitää valittuja edustajia tili- ja vastuuvollisina. Näin on ollut varmistettavissa

aikaisemmin tehty tulkinta, että Mustanaamio-sarjakuvat tulevat esittäneeksi ja kuvanneeksi näitä yleispäteviä pääpiirteitä sekä siten poliittisen edustamisen ilmiötä.

Narratiivisen tutkimuksen yhteydessä tulkinta on tärkeää. Heikkinen (2015, 160) kirjoittaa, ettei narratiivista aineistoa "voi tiivistää yksiselitteisesti jäännöksettä numeroiksi eikä kategorioiksi, vaan sen jatkokäsittely edellyttää aina tulkintaa". Tässä tutkielmassa läpi analyysin vaiheiden kyse on ollut poliittisesta tulkinnasta. Poliittisen estetiikan mukaisesti keskeisenä tarkoituksena on ollut hahmottaa ja paikantaa sarjakuvatarinoiden ajallisia kulttuuris-poliittisia merkityksiä (Lindroos 2004, 116).

Mustanaamio-sarjakuvatarinoista koostunut aineisto on historiallisessa ajassa vanhaa, sen ollessa julkaistua vuosina 1962–2015. Tulkinnassa on huomioitu, että sarjakuvataiteilijoiden luomat narratiivit esittävät todellisuutta omalta kannaltaan (Lindroos 2004, 130–131). Pekosen (2015, 191) kirjoittamaa mukaillen, sarjakuvatarinat representaationa ovat taiteilijoiden todellisuutta tulkitsevia esityksiä omasta ajastaan. Tämän tutkielman viimeisen vaiheen tulkinnassa on huomioitu, että nykyisessä kulu-
vassa ajassa tulkittuna sarjakuvanarratiivit voivat saada erilaisia merkityksiään kuin mennessä ajassa, jossa ne alun perin on julkaistu. Lisäksi samalla on tehty tulkintaa viesteistä (Salvadori 2021, 283), joita taitelijat esittävät Mustanaamio-sarjakuvatarinoiden välittämänä.

5 MUSTANAAMIO-SARJAKUVATARINOIDEN POLIITTINEN TULKINTA

Mustanaamio-sarjakuvien fiktiiviset sivuhahmot Lamanda Luaga, Goranda, Kigali Lubanga ja Sandal Singh ovat presidenttejä sekä kenraali Bababu haluaisi olla sellainen. Narratiivien poliittisessa tulkinnassa kävi ymmärrettäväksi, että esitetyt ja kuvatut ilmiöt olivat laajempia, kuin vain valtion päämiehiä koskevia. Keskeinen tulkinta tapaustutkimuksen kannalta on, että narratiivit representoivat poliittisen edustamisen ilmiötä ja fiktiiviset sivuhahmot on käsitettävissä poliittisina edustajina. Olennaiseksi muodostui tulkinnan tekeminen siitä, millaisena poliittiset edustajat ja edustaminen Mustanaamio-sarjakuvanarratiiveissa esitetään ja kuvataan.

Kahdessa ensimmäisessä luvussa esitellään analyysissä muotoutuneet poliittisten edustajien tarinat, jotka olivat jaettavissa positiivisten hyveellisten ja negatiivisten pahojen edustajien kategorioihin. Tarinoiden yhteydessä tuodaan esiin myös keskeisiä esiin nousseita teemoja. Aineistosta oli tulkittavissa keskeisesti demokratian ja poliittisen edustamisen sitoutumista toisiinsa, mitä ei ole voinut jättää huomiotta. Siten kolmannessa luvussa käsitellään Mustanaamio-sarjakuvia kannanottona demokratian puolesta. Neljännessä luvussa esitetään keskeiseksi nousseita tulkintoja poliittiseen edustamiseen ja edustajiin liittyvistä ihanteista sekä uhkakuvista ja haasteista.

Tutkielmassa Mustanaamio-sarjakuvat on käsitetty poliittisena representaationa. Keskeisenä tarkoituksena poliittisen estetiikan mukaisesti on ollut hahmottaa sarjakuvatarinoiden ajallisia kulttuuris-poliittisia merkityksiä (Lindroos 2004, 116, 130-13). Aineistona Mustanaamio-sarjakuvatarinoita oli pitkältä aikaväliltä vuosilta 1962-2015. Tulkinnan yhteydessä on ollut tärkeää ymmärtää aikaa ja historiaa niin yksittäisten sarjakuvatarinoiden julkaisun kannalta kuin kuluvaan aikaan, jossa poliittinen tulkinta narratiiveista on tehty. Siten viidennessä luvussa tarkoituksena on esittää tulkintoja vanhoista sarjakuvanarratiiveista ja niiden merkityksestä nykyhetkessä.

5.1 Positiivisten hyveellisten edustajien tarinat

Lamanda Luagan ja Gorandan tarinat kuuluvat positiivisten hyveellisten edustajien kategoriaan. Länsimaisen lukijan tulkinnan mukaisesti heidän tarinansa kuvaavat paitsi hyveellisiä myös demokratian kannalta ihanteellisina pidettäviä poliittisia edustajia. Luaga ja Goranda ovat ystäviä ja heitä koskevat kuvaukset positiivisina hyvinä ovat samankaltaisia, joten tulkinta esitetään samassa yhteisessä luvussa. Luagan ja Gorandan tarinoiden mukaisesti positiiviselle hyveelliselle ja ihanteelliselle poliittiselle edustajalle edustamisen on koostetusti sanoen kutsumustehtävä. Edustajalla on halua palvella maataan sekä kansalaisia lakien mukaisesti. Ihanteellinen edustaja on orientoitunut edistämään asioita maan ja kansalaisten etujen mukaisesti. Keskeisesti hän haluaa myös edistää demokratiaa. Positiivisena hyveellisenä edustajana toimiminen on kuitenkin vaikeaa, mitä käsitellään omana ilmiönään toisessa alaluvussa.

5.1.1 Lamanda Luaga ja Goranda

Tarinoissa Luagan kotimaa Bengali ja Gorandan Ivory-Lana itsenäistyvät siirtomaavallan alta ja heidät valittiin valtioidensa ensimmäisiksi presidenteiksi. Luagan osalta tarinassa esitetään, että johtajaksi valittiin "hyvä mies tohtori Luaga" (Falk & Barry 1962b, 75). Ennen poliittisen edustajan uraa Luagan ja Gorandan esitetään omaavan samankaltaiset taustat. Molemmat ovat opiskelleet Oxfordin yliopistossa, Luaga lääkäriksi ja Goranda asianajajaksi ja he ystäväystyivät jo opiskeluaikoinaan.

Opinnoilla on keskeinen merkitys erityisesti Luagan tarinassa. Hänen kuvataan opiskelleen ahkerasti. Lapsesta lähtien hän on suhtautunut vakavasti opintoihinsa voidakseen auttaa maataan, minkä hän nuoruudessaan ajatteli toteutuvan parhaiten lääkärin ammatissa. Opiskelumahdollisuus Englannissa Luagalle aukesi opiskelustipendin myötä. Valtuuskunnan edustaja toteaa Luagalle tämän presidentiksi valinnan jälkeen: "Useimmista poiketen olette korkeasti koulutettu. Tarvitsemme teitä." (Falk & Barry 1962b, 73). Tarinoissa esitetyn mukaisesti koulutuksen merkitys ei ole vähäinen ainakaan vasta siirtomaavallan alta itsenäistyneen valtion poliittiselle edustajalle.

Koulutuksen lisäksi hyveellisenä tarinoissa esitetään poliittisen edustajan toiminta aikaisemmin humanitaarisissa tehtävissä. Yliopistosta valmistumisensa jälkeen siirtomaavallan aikana Luaga ja Goranda työskentelivät molemmat YK:n tehtävissä (kuva 1). Lisäksi Luagan esitetään toimineen siirtomaavallan aikana myös

Bengalin demokraattisen vapausliikkeen johtajana. Hyveellisenä ja ihanteellisena poliittisena edustajana hän saa Nobelin rauhanpalkinnon.

KUVA 1. Bengalin ja Ivory-Lanan ensimmäiset presidentit Lamanda Luaga ja Goranda. ("Julma ansa", Falk & Barry 1984). © King Features Syndicate Inc. / Distr. Bulls.

Luagan kuvataan olevan taustaltaan "akateemisen loppututkinnon suorittanut, YK:n ylilääkäri ja 10:n asteen judomestari" (Falk & Barry 1968). Hän on myös olympiataison nyrkkeilijä ja poliittisena edustajana hänestä tulee "varsin suosittu henkilö" (Falk & Barry 1975, 3). Kansalaisille Luaga on yhteinen rakastettu sankari, "meidän Luagamme" (Falk & Barry 1994, 39). Ihanteellisena edustajana Luaga on kiinnostunut maan ja kansalaisten asioista. Hän matkailee ympäri Bengalia muun muassa turistiksi naamioituneena voidakseen selvittää maansa todellista tilaa ja kansalaisten oloja. Goranda puolestaan kohtaa mielellään kansalaisia ja näyttäytyy näiden keskuudessa.

Omat ihanteet ja arvot myös ajavat heitä vaarallisiin tilanteisiin. Goranda on kumonnut humanististen arvojensa mukaisesti Ivory-Lanan lainsäädännöstä kuolemanrangaistuksen. Hänen poliittinen vastustajansa Asolana yrittää murhata tämän ja vankeinaan jouduttuaan toteaa: "Hänen asemassaan minä olisin jo tuominnut itseni kuolemaan, mutta Goranda on liian lainkuuliainen." (Falk & Barry 1976, 89). Gorandan vastaus on, ettei hän "usko kuolemanrangaistuksen oikeutukseen edes Asolanan tapauksessa." (Falk & Barry 1976, 89). Asolanan luomien uusienkaan uhkatilanteiden edessä ihanteellinen Goranda ei suostu luopumaan omista arvoistaan.

Tarinoiden mukaan Bengalista kehittyy Luagan aikana moderni ja uudenaikainen valtio. Hänet esitetään maan suurena johtajana ja etevänä miehenä, joka on tehnyt ihmeitä maalle. Samoin Goranda kuvataan suosituksi ja pidetyksi maansa isähahmoksi. Hänen aikanaan Ivory-Lanasta muodostuu edistyksellinen valtio, jossa on vähitellen syntynyt rikkautta ja hyvinvointia. Näiden samankaltaisten valtioiden välillä kuvataan olevan hyvää yhteistyötä sekä pääsääntöisesti ystävälliset suhteet. Toisaalta kolmannet osapuolet pyrkivät sekaantumaan maiden välisiin suhteisiin haluten luoda eripuraa. Valtiot ovat vaarassa ajautua jopa keskinäiseen aseelliseen selkkaukseen

kenraali Bababun ja tämän liittolaisten juonittelujen seurauksena. Yhteiset turvallisuuteen sekä ympäristön suojeluun liittyvät kysymykset ovat Luagalle ja Gorandalle tärkeitä. Keskeisiä teemoja positiivisten hyveellisten poliittisten edustajien toiminnassa ovat kansalaisten hyvinvoinnin edistämisen lisäksi korruption ja terrorismin torjunta, sekä yleisesti supersankarisarjakuvien genren mukaisesti rikollisuuteen ja vääryyksiin puuttuminen.

Keskeinen yhteinen asia ja agenda Luagalle ja Gorandalle on demokratia sekä sen edistäminen. Demokratia tulee tarinoissa käsittäneeksi niin oikeudenmukaisuuden toteutumista, vapautta, vaurautta kuin kaikkien kansalaisten hyvinvointia. Bengalin ja Ivory-Lanan naapurivaltioissa olevat diktatuurit ja sotilasjuntat pyrkivät usein horjuttamaan nimenomaan demokratiaa. Näissä diktatuureissa esitetään olevan vakavia hallinnollisia ongelmia kansalaisten vaatiessa demokratiaa, vapautta ja laillisia oikeuksia. Naapurivaltioiden diktaattorit tulevat syyttäneeksi Luagaa ja Gorandaa kaikista ongelmistaan.

Luagan sanoman mukaisesti, ”vapautemme on kuin tarttuva tauti. Kehityksen tuulet puhaltavat kaikkien rajojen yli. Ei siis ihme, että demokratiamme halutaan murskata.” (Falk & Barry 1990, 18). Luagan ja Gorandan vastustajaa kenraali Bababua tukeva itsevaltainen ruhtinas Agorda kiteyttää vastineen sille, miksi diktaattorit eivät pidä demokratiasta: ”En pidä demokratiastanne. Pelkkiä lakeja ja veroja... Inhoan demokratiaa ja veroja!” (Falk & Barry 1979, 25, 40.) Tämä tuo esiin, että diktaattorit eivät pidä tasavertaisista, myös itsen kohdistuvista maksuista tai toimintaa rajoittavasta lainsäädännöstä.

Tarinoissa esiin nousee poliittisia edustajia koskeva terveyden teema. Ihanteellisena ja hyveellisenä edustajana Luaga on innokas urheilija. Hän on mestari karatessa, judossa sekä nyrkkeilyssä. Näitä taitoja hän ihanteellisena edustajana myös käyttää taistellessaan henkilökohtaisesti niin sanottuja ”pahiksia”, kuten muun muassa kenraali Bababua sekä erilaisia terroristeja vastaan. Gorandalla puolestaan kuvataan olevan terveysmurheita ja hän saa omassa ajassaan edistyksellisenä pidettävän sydämentahdistimen.

5.1.2 Hyveellisen ja ihanteellisen toiminnan vaikeus

Luaga ja Goranda esitetään tarinoissa vuosikymmenten ajan karikatyyreina hyveellisistä ja ihanteellisista poliittisista edustajista. Inhimillisenä puolena Gorandalla kuitenkin esitetään olevan terveysmurheita. Kansalaiset ovat olleet hyvin huolissaan maan isän terveydentilasta ja mikäli tälle tapahtuisi jotain, ”se tietäisi kaaosta koko maassa” (Worker & Bess 1981, 7). Gorandan terveysongelmat saadaan ratkaistua sydämentahdistimella. Asia kuitenkin pidetään salassa kansalaisilta, etteivät nämä

olisi huolissaan. Mikä tapahtumana tuo esiin hyveellisen ja ihanteellisen edustajankin kannalta, että kaikkea ei rehellisesti ja avoimesti kerrota edustettaville.

Luagan tarina tuo ajan myötä esiin, että ihanteellisena pidettävä edustaja voi sortua monenlaisiin virheisiin sekä vääryyksiin. Toimiessaan väärin positiivisena hyveellisenä edustajana Luagan tarkoituksperät ja motiivit esitetään hyvää tarkoittavana. Hänen virheensä sekä vääryyksiä käsitettävä toiminta tapahtuvat maan parhaaksi ja etujen mukaisena etenkin turvallisuuden nimissä.

Yhdeksi keskeiseksi teemaksi Luagan tarinassa nousee edustajan valinta vaaleilla. Ihanteena tarinoissa esitetään, että poliittiset edustajat valitaan vaaleilla. Mutta varoittavana viestinä tuodaan esiin niihin voivan liittyä monenlaisia ongelmia ja vilpillisyyttä. Tarinassa Kigali Lubanga asetettuu ehdolle Luagaa vastaan ja aloittaa "häikäilemättömäksi" (Reimerthi & Cruz 1996, 4) kuvatus vaalikampanjan. Luagalla ei ole esittää todisteita Lubangan vilpillisyydestä. Hän sortuu myös itse likaiseen peliin vaalikampanjassaan, keksien valheita ja tekaisee todisteita Lubangaa vastaan oikeiden puuttuessa (kuva 2). Luaga pyrkii oikeuttamaan väärää ja vilpillisenä pidettävää toimintaansa, ettei hänellä ei ole muita vaihtoehtoja toimiakseen Bengalin parhaaksi.

KUVA 2. Lamanda Luaga kohtaa vaikeita ratkaisuja vaalikampanjan aikana. ("Vaalit Bengalissa, osa 2: Häviöjä", Reimerthi & Lindahl 1994). © King Features Syndicate Inc. / Distr. Bulls.

Vaalit voittanut Lubanga toteaa ihanteellisena pidetystä tappion kokeneesta Luagasta, ettei tämä ole häntä parempi, vaan vilpillisyydessään he pelaavat samassa liigassa. "Ja mitä valheisiin tulee, niin onko SINULLA puhdas omatunto?", Lubanga tivaa vaalit hävinneeltä Luagalta (Moberg & Leppänen 1994, 5). Luaga puolestaan pohtii: "Mikä meni vikaan? Onko demokratia instituutio, joka päättää myös omasta tuhostaan?"

(Moberg & Leppänen 1994, 8), kansan valitessa vaaleilla itse negatiivisen pahan poliittiseksi edustajakseen. Sinnikkyystään huolimatta Luagalla ei lopulta ole muita vaihtoehtoja kuin paeta Bengalista Ivory-Lanaan Gorandan luo.

Lubangan poliittisen edustajan uran lopussa Bengali ajautuu sisäiseen kaaokseen. Luaga palaa Bengaliin ja esitetään jälleen ihanteellisena maata kokoavana voimana kaotteisessa tilanteessa. Hänet valitaan uudelleen presidentiksi. Luaga sortuu kuitenkin virkavirheeseen pidettyään Lubangaa salaa vankina. Hän vetoaa ratkaisussaan maan turvallisuuteen. Lubanga on ehtinyt tuhoamaan itseään koskeneita todisteita, joita ei siten ole riittävästi, että hänet tuomittaisiin oikeudessa. Tarinassa esitetyn mukaisesti ihanteellisenkaan edustaja ei voi rikkoa lakeja edes kansallisen turvallisuuden nimissä. Ihanteellisena edustajana Luaga omalta osaltaan kantaa vastuun virheestään ja eroaa presidentin virasta. Hän palaa vanhaan ammattiinsa lääkäriksi. Luaga jatkaa pääkaupunki Morristownissa, Bengeten slummialueella sijaitsevalla klinikalla Lubangan surmaaman tohtori Cartwrightin työtä.

Hyveellisenä ja ihanteellisena edustajana Luaga perustelee tekemiään vääryyksiä lausumalla usein tehneensä kaiken Bengalin tähden. Kuitenkin lopulta hän pohtii suhdettaan valtaan. Luagan erottua presidentin virasta virkavirheen seurauksena varapresidentti Morombe nousee valtaan, mutta Sandal Singh murhauttaa tämän. Kansalliskokouksen julistaessa uudet vaalit Bengetessä klinikalla hoitajat ovat hämmästyneitä, ettei Luaga ole enää kiinnostunut asettumaan ehdolle. Luagan vastaus on, että hän on "luopunut politiikasta. Nyt omistaudun täysin lääkärin työlle." (Reimerthi & Boix 2007b, 9). Luaga lähtee kävelylle tohtori Aron Cartwrightin haudalle purkamaan ajatuksiaan:

Terve Aron.. Mitä sinulle kuuluu tänään? Itse olen hieman väsynyt... Tässä kaupunginosassa hoidon tarve tuntuu olevan loppumaton! Juuri siksi avasit vastaanottosi täällä aikoinaan vai mitä? Olit suurisydäminen mies Aron! Taisin olla kaltaisesi, ennen kuin vallanhimo vei voiton! Siksi halusin ottaa vastaanottosi hoitooni... Jotta voisin palata samaksi mieheksi, joka joskus olin. Mutta nyt maamme tulevaisuus on vaakalaudalla! Jätin politiikan, mutta se vainooa minua yhä! (Reimerthi & Boix 2007b, 13)

Luagan tarina tuo esiin, että ihanteellisinkin voi pitkään edustajana toimittuaan sortua vallanhimoon, nähdä vain itsensä ratkaisuna maan ja kansalaisten eduksi sekä muuttua toiminnaltaan joksikin, mistä ei itsekään pidä. Mutta ihanteellisena edustajana hän voi myös myöntää tämän itsessään. Lopulta ihanteellisena ja hyveellisenä, joskin monia virheitä poliittisena edustajana tehnyt Luaga loukkaantuu vakavasti klinikallaan Sandal Singhin aiheuttamissa Bengeten tulipaloissa. Goranda puolestaan jatkaa tarinassa tässä käytetyn aineiston mukaisesti edelleen Ivory-Lanan hyveellisenä pidettävänä presidenttinä.

5.2 Negatiivisten pahojen edustajien tarinat

Negatiivisten pahojen edustajien tarinat eivät ole kuvauksiltaan samalla tavalla yhdenmukaisia kuin positiivisten hyveellisten Luagan ja Gorandan. Kenraali Bababun, Kigali Lubangan ja Sandal Singhin osalta jokaisen tarina tulee luoneeksi erilaisen negatiivisen pahan vastineensa Luagan ja Gorandan narratiivien esittämille hyveellisyydelle ja ihanteille. Siten jokainen negatiiviseksi pahaksi tulkitun edustajan tarina saa oman lukunsa.

5.2.1 Kenraali Bababu

Kenraali Bababu esitetään tarinaan tullessaan sotilastaustan omaavana hahmona, joka ei hyväksy Luagan valintaa Bengalin ensimmäiseksi presidentiksi (kuva 3). Taustansa puolesta siinä kun ihanteelliset edustajat Luaga ja Goranda kuvataan taustaltaan korkeasti koulutettuina, Bababu oli nuoruudessaan kiinnostunut opiskelun sijaan tappelemisesta. Hän valitsi itselleen sotilasuran, sillä halusi tapella.

KUVA 3. Kenraali Bababu vastustaa Luagan valintaa Bengalin ensimmäiseksi presidentiksi. ("Den Försvunne Presidenten", Falk & Barry 1994). © King Features Syndicate Inc. / Distr. Bulls.

Kärjistettynä vastakohtana korkeasti koulutetuille Luagalle ja Gorandalle, Bababu esitetään jopa luku- ja kirjoitustaidottomana. Siirtomaavallan aikana Luagan toimiessa demokraattisen vapausliikkeen johdossa Bababu kuului siirtomaavallan armeijan joukkoihin. Bengalin käydessä vapaussotaa hän siirtyi viime hetkillä voittavan vapautusarmeijan puolelle. Vapautusarmeijan voitosta kenraali Bababu yrittää saada itselleen kuulumatonta kunniaa Bengalin itsenäistymisen jälkeen. Tällä hän myös vilpillisesti pyrki perustelemaan, miksi hänet pitäisi valita maan ensimmäiseksi presidentiksi.

Keskeisesti Kenraali Bababu tarinassaan kiistää Luagan valinnan Bengalin ensimmäiseksi presidentiksi sanomalla: "Minä johdin armeijaa! Minä voitin sodan! Vaalit olivat laittomat. Hajotan tämän kokouksen. Minä olen laki!" (Falk & Barry 1979, 4). Tarinoissa esitetään ihanteena kansan lain mukaisesti valitsevat poliittiset edustajat. Tämän lisäksi ihanteellista on, että vaalit hävinnyt tunnustaisi reiluissa ja laillisissa vaaleissa tappionsa. Kenraali Bababu ei tähän kuitenkaan suostu, vaan väittää Luagan valintaa sekä vaaleja laittomiksi ja vilpilliseksi. Hän kaappaa Bengalissa vallan presidentiksi valitun Luagan ollessa vielä viidakossa YK:n lääkärin tehtävissä. Bengalissa syttyy verinen sisällissota, joka kääntyy Luagan voitoksi miesten välisessä kaksintaistelussa.

Narratiivissa kenraali Bababu esitetään ja kuvataan sekä diktaattorina että tyrannina, joka vuosikymmenten ajan muodostaa ihanteellisena pidettävää demokratiaa edustavien Luagan ja Gorandan vastakohtaan. Hän tekee useita kertoja paluun tarinoihin yrittämällä vallankaappauksia Bengalissa sekä myös pyrkien samalla kertaa Bengalin ja Ivory-Lanan valtioiden johtoon. 1970-luvun alun tarinassa esitetään:

Demokratia Bengalissa oli heikko ja horjuva kuten yleensäkin kehitysmaissa. Sitä uhkasivat jatkuvasti maan eri heimojen väliset riidat sekä sotilashenkilöt, jotka pyrkivät yksinvaltiaaksi. (Lundström & Wilhemsson 1972, 3)

Kenraali Bababun hahmo on käsitettävä karikatyyrina yksinvaltiaaksi pyrkivästä sotilasvallankaappaajasta, joita Mustanaamio-sarjakuvatarinoissa esiintyy monia muitakin, kuten muun muassa Luagan sisarenpoika eversti Ola Onord. Kenraali Bababu esitetään useita kertoja vastaamassa teoistaan joutumalla vankilaan tai maanpakoon. Mutta sinnikkäästi Bababu palaa kerta toisensa jälkeen tarinoihin eri liittolaisten tai tukijoiden kanssa.

Tukea kenraali Bababu saa naapurivaltion diktaattoreilta ja kenraaleilta sekä palkka-armeijaltaan. Usein naapurivaltioiden diktaattoreiden keskeisenä agendana annetulle tuelle on asettaa Bababusta nukkehallitsija palvelemaan heidän etujaan. Mutta tukijoita löytyy myös Bengalista. Kenraali Bababun suunnitellessa jälleen kerran yhtä vallankaappausta tukijat kertovat kansan odottavan häntä. Bababun kysyessä Luagan suosioista hänelle väitetään tämän olevan suosittu "vain oppimattomien talonpoikien keskuudessa. Mutta ylimystö... kuten me... paluunne on oleva yhtä juhlaa.. kuin muinaisilla roomalaisilla keisareilla." (Falk & Barry 1979, 7.) Bengalin ylimystö ei näin ollen tulkinnan mukaisesti pidä Luagan hyveellisestä tavasta huolehtia poliittisena edustajana kaikkien kansalaisten eduista ja asioista. Heille mieluisampi vaihtoehto olisi kenraali Bababu, joka ajaisi ylimystön etuja ja olisi vallan kannalta heidän ohjailtavissaan.

Kenraali Bababun tarina ei kuitenkaan ole vain karikatyyri vallankaappauksia tehtailevasta sotilasdiktaattorista. Hänen tarinansa tulkinnassa keskeiseksi temaksi

nousee katkeruus siitä, ettei häntä valittu Bengalin ensimmäiseksi presidentiksi. Negatiivisena pahana hahmona Bababu näkee tappionsa Luagalle olleen vääryys häntä kohtaan, vaikka Luagan valinnassa ei mitään vilpillistä ollutkaan. Hän perustelee toimiaan Luagaa vastaan sanomalla haluavansa takaisin sen, mikä oli hänen ja jonka Luaga häneltä varasti, eli Bengalin ja vallan maassa. Bababu perustelee: "Ja minä haluan takaisin sen, mikä minulle kuuluu!" (Falk & Barry 1979, 7). Bababu esitetään negatiivisena uhkana paitsi Luagalle, myös sille mitä tämä keskeisesti edustaa, eli demokratialle. "Teen lopun niin sanotusta demokratiastasi", Bababu uhoaa Luagalle. "Mutta demokratia, jonka halusit murskata, takaa sinullekin rehellisen oikeudenkäynnin", Luaga vastaa tälle. (Falk & Barry 1979, 22, 41.)

Kenraali Bababu esitetään sotilaallisena vallankaappaajana ja diktaattorina, joka haluaisi olla yksinvaltiainen. Kiinnostavasti ajan myötä hän haluaa olla nimikkeeltään nimenomaan presidentti ja valintansa virkaan tapahtuvan laillisesti. Lubangan vallasta syöksemisen jälkeen kenraali Bababu katsoo jälleen tilaisuutensa tulleen. Hän palaa armeijansa kanssa pääkaupunki Morrystowniin ja hallitsee kaoottisessa tilanteessa pääkaupunkia. Kenraali Bababu kovistelee hallituksen jäseniä väkivalloin nimittämään hänet presidentiksi. Hallituksen jäsenten myönnettyä antamaan tukensa Bababu vaatii: "Allekirjoittakaa nämä asiapaperit. Kaiken on edettävä lain mukaan!" (Reimerthi & Lindahl 1996b, 14). Näin ollen kenraali Bababu ei vain julistaudu diktaattoriksi. Hän pitää tärkeänä, että hallitus laillisesti nimittäisi hänet presidentiksi kaoottisessa tilanteessa, jossa maalla ei ole johtajaa.

Kenraali Bababun suunnitelmat kuitenkin epäonnistuvat ja Luaga valitaan uudelleen Bengalin presidentiksi. Tämän tutkielman aineistosta viimeinen maininta kenraalista on tarinassa, jossa hän yrittää kaapata vallan Bengalin naapurimaa Baronkhanin ruhtinas Rexiltä päästäkseen kiinni pienen ruhtinaskunnan rikkauksiin. Tämän vallankaappausyrityksen seurauksena kenraali Bababu joutuu jälleen kerran vankilaan vastaamaan teoistaan.

5.2.2 Kigali Lubanga

Kigali Lubangan tarina esittää jopa äärimmäisen karikatyyrin negatiivisesta pahasta poliittisesta edustajasta. Lubangan lapsuus kuvataan tulkinnallisesti traumaattisena, hänen äitinsä kuoltua synnytykseen. Jo nuorena Lubanga osoitti merkkejä taipumuksistaan väkivaltaan sekä kostotoimiin. Ennen poliittisen edustajan uraa hänet esitetään teollisuuspohattana sekä tiede- ja poppamiehenä. Lubanga valitaan poliittiseksi edustajaksi esitetyn ihanteen mukaisesti vaaleilla, jotka kuitenkin ovat vilpilliset. Vaaleja tarinassa kuvataan häikäilettömiksi, niiden sisältäessä paljon loan heittoa ja mustamaalaamista vastustajana toimivaa Luagaa sekä tämän toimintaa kohtaan.

Vaalikampanjansa aikana Lubanga peräänkuuluttaa Bengaliin radikaaleja muutoksia, jotka toteutuisivat hänen valintansa myötä. Hänen kampanjointinsa mukaansa "Luagan visiot modernista afrikkalaisesta valtiosta kuuluvat menneisyyteen! Ne vain haittaavat kehitystä!" (Reimerthi & Lindahl 1994b, 5). Aikaisemmin Luaga on esitetty ihanteellisena poliittisena edustajana, jolle on ollut suuri hyveellisenä pidettävä saavutus kehittää Bengalista modernia valtiota. Ajan kuluessa tämä ei kuitenkaan ole kaikille positiivista ja Lubanga maalaa hyveellisestä Luagasta kuvaa heikkona johtajana (kuva 4). Lubangan puheet, esiintyminen vahvana johtajana sekä loan heitto Luagasta uppoavat muutoksia toivovaan äänestäjäkuntaan ja hän voittaa vaalit.

KUVA 4. Kigali Lubanga vaalikampanjansa aikana. ("Vaalit Bengalissa, osa 2: Häviäjä", Reimerthi & Lindahl 1994). © King Features Syndicate Inc. / Distr. Bulls.

Edustajan valinnan ja vaalien kannalta teemana esiin nousee myös toisen valtion vaikuttaminen ja vaalirahoitus. Lubanga saa rahoitusta naapurivaltio Rodialta (joissain tarinoissa Rhodia), joka on diktatuuri ja hallinto haluaa hyveellisen Luagan pois Bengalin presidentin virasta. Lisäksi vastineeksi rahoituksesta Lubanga on luvannut rodialaisten tarvitsemaa teknologiaa, jota YK on heiltä takavarikoinut. Rodialaiset katsovat, että Lubangan valinta presidentiksi olisi heidän etujensa mukaista ja he lähtevät salassa tukemaan tätä. Varoittavana viestinä ja uhkakuvana ihanteiden mukaisille laillisille vaaleille ja edustajan valinnalle tarinassa esitetään, että vaalit voivat olla monin tavoin vilpilliset ja myös vieraat valtiot voivat olla sekaantuneita ja vaikuttamassa niihin.

Lubangan tarina tuo varoittavasti esiin, että äänestäjät eivät aina tiedä, mitä ovat äänestämänsä poliittisen edustajan myötä saamassa. Vaalit hävinneelle Luagalle selviää, että Lubanga on tekemässä Bengalista diktatuuria (kuva 5). Luaga kuvailee: "Hän johtaa järjestöä, joka muistuttaa KGB:tä ja Stasia." (Moberg & Leppänen 1994, 22). Yrittäessään toimittaa löytämiään todisteita median edustajille ja poliisille Luaga huomaa näiden olevan jo Lubangan hallinnassa kuin myös oikeuslaitoksen. Luaga tuomitaan maanpetoksesta oikeudenkäynnissä, jonka tulos on ennalta päätetty Lubangan toimesta. Luagan onnistuu kuitenkin paeta vankeudesta.

KUVA 5. Luaga ja hänen löytämiään todisteita Lubangan suunnitelmista. ("Takaa-ajettu", Moberg & Leppänen 1994). © King Features Syndicate Inc. / Distr. Bulls.

Bengali kuvataan "ennen edistyksellisenä demokratiana", joka ajautuu lähes tyrannin pihteihin Lubangan myötä. Lubangan narratiivissa tyrannia demokratian vastakohtana tulee tarkoittaneeksi erityisesti vastustajien vaimentamista ja "opposition nurjertamista kovin ottein". (Reimerthi & Cruz 1996, 5.) Tyrannin toimintaa keskeisesti mahdollistaa se, että toisin kuin demokratiassa, mediat, poliisi sekä oikeuslaitos ovat tämän mielivaltaisessa hallinnassa. Toimien tämän omien etujen ja saneleman mukaisesti.

Vaimentamisen ja omien toimiensa peittelyn suhteen Lubanga esitettynä negatiivisena pahana edustajana on valmis toimimaan miten äärimmäisillä toimilla tahansa. Hän ei ota vastuuta teoistaan. Median kontrolloinnista huolimatta yksittäiset toimittajat ovat kiinnostuneita tutkimaan tämän tekemisiä ja Lubanga muun muassa lavastaa asioita tutkineen toimittajan itsemurhan. Vastuun ottamisen sijaan hän sysää vastuuta ja syyllisyyttä muille. Asemansa ollessa uhattuna tekojensa seurauksena Lubanga tekee syntipukin hänelle uskollisesta sisäministeri Jonaz Kangasta, joka

toimi ratkaisevassa roolissa myös Luagan vaalitappion varmistamisessa. Kangan kohtalona on, että Lubanga pakottaa tämän itsemurhaan omien toimiensa peittelemiseksi:

Minä lähden nyt, Jonaz! Sinä allekirjoitat tämän viestin, jossa tunnustat olevasi vastuussa kaikesta tapahtuneesta... koko skandaalista! Sitten odotat viisi minuuttia... Ja ammut kuulan kalloosi! Menikö perille? Sinusta on ollut hyötyä minulle Jonaz. Nyt teet minulle viimeisen palveluksen. (Reimerthi & Cruz 1995b, 34)

Lopulta kansa esitetään tarinassa sankarina, joka nousee osoittamaan mieltään ja asettuu tyranniksi paljastunutta Lubangaa vastaan. Hän on tilanteeseen hyvin tyytymätön (kuva 6). Lubanga on valmis vaimentamaan vastustajansa jälleen kovin ottein. Kansalaisten rohkeaa toimintaa Lubangaa vastaan kuvataan tarinassa: "Asukkaiden raivo purkautui ja väkijoukot rynnistivät kohti presidentin palatsia". Kansalaiset vaativat: "Palatsi nurin! Lubanga kiinni! Kuolema tyrannille!" (Reimerthi & Lindahl 1996a, 22). Lubangalle ei jää muuta vaihtoehtoa kuin paeta ja hänen luullaan menehtyneen. Tarinassa iloitaan: "Ja Lubanga on kuollut! Kansa valitsi vapauden! Tuntuu siltä kuin Bengali olisi herännyt kammottavasta painajaisunesta" (Reimerthi & Lindahl 1996b, 31).

KUVA 6. Lubanga on harmistunut kansalaisten mielenosoituksista. ("Rauhanpalkinnon saaja", Reimerthi & Lindahl 1996). © King Features Syndicate Inc. / Distr. Bulls.

Tietämättään sankarilliset kansalaiset ovat saaneet tukea naapurivaltio Rodialta, jolle antamansa lupaukset vaalirahoitusta vastaan Lubanga on pettänyt ja sanonut irti val-

tioiden väliset keskinäiset suhteet. Rodialaisten toimesta Morrystownissa tapahtuu räjähdyksiä ja levottomuuksia. Tapahtumien tarkoituksena on toimia tekosyynä, että rodialaiset voisivat puuttua Bengalin tilanteeseen rauhan palauttamisen varjolla ja tehdä siitä satelliittivaltionsa.

Paikallisena viranomaisena Viidakkopartio rauhoittaa levottomuuksia rodialaisten pettymykseksi. He eivät uskalla toteuttaa suunnitelmiaan, jotta eivät herättäisi kansainvälistä ärtymystä. Tarinan viestinä on tulkittavissa, että sankarillisestikin toimivan ja tyrannia vastaan nousevan kansan voi olla hyvä saada kansainvälistä tukea. Mutta tilanteessa piilee vaara, että millaisiin motiivein tukea annetaan ja kuka asettuu valtaan kaoottisen tilanteen seurauksena. Bengalissa tilannetta yrittävät käyttää hyödykseen niin rodialaiset kuin kenraali Bababu. Näiden molempien suunnitelmat menevät pieleen ja ihanteellinen Luaga valitaan uudelleen kansan toimesta presidentiksi.

Lubanga ei kuitenkaan ole kuollut, vaan hän tekee vielä muutamaan kertaan paluun tarinoihin. Hän esittää Bengalia koskevia uhkakuvia, joissa vain hän voisi toimia pelastajana. Toisin kuin negatiivisena pahana hahmona kenraali Bababu haluaa tittelittäänsä presidentiksi, Lubanga haluaa itselleen nimenomaan valtaa. Negatiivisena pahana Lubangalle sopisi järjestelyt, joissa Luaga jatkaisi presidenttinä, mutta todellinen valta kulisseissa olisi hänellä:

Maalla on presidentti ja hän pysyy asemassaan! Janoan valtaa, en titteliä! Ja valtaan minä vielä pääsenkin! Luagasta tulee pelkkä paperinukke. Luaga ylistää minua vielä pelastajana... Aitona isänmaan "ystävänä"! Ha ha! (DePaul, Felmang & Benny 2000, 9, 11)

Maan turvallisuuden nimissä Luaga vangitsee Lubangan salaa ilman oikeudenkäyntiä. Hän perustelee laitonta toimintaansa valtion turvallisuudella: "Syyttäjät ei voi todistaa Lubangan syyllisyyttä konnantöihin, mutta me tiedämme hänen tehneen ne! Ja valtiota pitää suojella hänen kataluuksiltaan!" (Reimerthi & Lindahl 2005, 4). Mediat tarttuvat vankeudesta paenneen Lubangan syöttämään uutiseen Luagan tekemästä virheestä. Hän joutuu eroamaan presidentin virasta Lubangan iloitessa:

Salajuonittelu on ohi, nyt minä otan vallan! Suunnitelmani ensi vaihe on onnistunut! Luaga luopui presidentin virasta! Toisen vaiheen aika... Ajaa Bengali poliittiseen kaaokseen! Hermokaa-sua, pernaruttoa, pommeja... Koko valtio saa kärsiä! Kun astun esiin, tarjoudun ottamaan vallan presidenttinä ja pelastamaan maan, kakki näkevät minut... pelastajana! Ha ha ha! Eikä kukaan, yhtään kukaan voi pysäyttää minua! (Reimerthi & Lindahl 2005, 33-34)

Kuvaus Lubangasta negatiivisena pahana tuo esiin, ettei hän ole poliittisena edustajana lainkaan kiinnostunut edustettavistaan, ainoastaan omasta vallastaan ja omista eduistaan. Hänen tarinansa loppu keskeisesti kuvaa ja sisältää varoittavaa viestiä siitä, kuinka pelastajana esiintyvä suuri isänmaan ystävä voi olla pahin mahdollinen uhka ihanteellisena pidettävälle demokratialle ja sille, mitä se arvoineen tulee edustaneeksi.

5.2.3 Sandal Singh

Lubanga suunnitelmiseen pysäytetään ja hänen oletetaan hukkuneen jokeen. Luaga on joutunut eroamaan presidentin virasta ja varapresidentti Morombe nousee hänen tilalleen loppukauden ajaksi. Aikanaan uutiset kertovat, että presidentti Morombe ammutaan virka-autoonsa. Mediat uutisoivat: "Koko Bengali on lamaantunut maan presidentin täysin odottamattomasta ja raa'asta murhasta" (Reimerthi & Boix 2007a, 19). Tarinaan astuu uutena poliittisena edustajana Sandal Singh.

Sandal Singh on kohonnut Mustanaamio-sarjakuvatarinoissa perinteikkäänä pidettävän Singh-rikollisjärjestön johtoon. Lubangan kanssa yhteistä hänelle on traumaattisena esitetty nuoruus äidin tehtyä itsemurhan. Dogai-isä oli pettynyt, ettei Sandal ollut poika, joka jatkaisi hänen työtään Singh-järjestön johdossa. Monet tässä maskuliinisena pidettävässä Singh-järjestössä epäilevät Sandal Singhin kykyjä kohtaan. Hänen johtajuutensa herättää järjestössä vastustusta: "Linnoituksemme on tuhattu, järjestömme on pirstaleina! Tarvitsemme vahvan johtajan, emme hentoa tai heikkoa naista!" (Reimerthi & Boix 2007b, 24). Sandal Singh suunnittelee monia uudistuksia osoittaakseen kykyjään järjestön nykyaikaisena johtajana (kuva 7).

KUVA 7. Bengalin tuleva presidentti Sandal Singh suunnitelmiseen. ("Ylipäällikön paluu, osa 1.", Reimerthi & Boix 2007). © King Features Syndicate Inc. / Distr. Bulls.

Sandal Singh aikoo aloittaa yritystoiminnan ja sisällyttää sen laillisiin toimintoihin Singh-järjestön rikollisia toimia. Hänen suunnitelmaansa on myös käyttää "hyväksi poliittista tyhjötä Luagan jälkeen" (Reimerthi & Boix, 2007a, 8). Moromben murhan jälkeen Sandal Singh iloitsee avustajalleen Bengalissa järjestettävistä uusista vaaleista: "Näetkö Belim? Kaikki sujuu suunnitelman mukaan!" (Reimerthi & Boix 2007b, 8). Käy ilmi, että Sandal Singh on presidentti Moromben murhan takana.

Uutiset kertovat samaan aikaan uusista presidentinvaaleista ja kovaa vauhtia kasvavavasta markkinatulokas Singh Corporationsista. Yrityksen johtaja Sandal Singh ilmoittaa aikovansa asettua ehdolle myös presidentinvaaleissa. Kampanjapuheissaan Singh avustajiensa suositusten mukaan keskittyy puhumaan kohdeyleisön kannalta oikeanlaisista aiheista, vältellen tiettyjä vaikeita teemoja kuten turvallisuutta (kuva 8). Vaaleissa kuitenkin vastaehdokas Norton Mobele johtaa gallupeja ja Singhiltä vaaditaan ihmettä voiton saavuttamiseen.

KUVA 8. Sandal Singh lähdessä puhumaan yliopistolle vaalikampanjansa aikaan. ("Uusi presidentti", Reimerthi & Velluto 2007). © King Features Syndicate Inc. / Distr. Bulls.

Ihmeen Singh onnistuu järjestämään negatiivisena pahana lavastamalla itseensä kohdistuneita tappouhkauksia ja joutumisen autopommin uhriksi. Medioiden tiiviin uutisoinnin siivittämänä Singh saavuttaa vaaleissa voiton ja hän kuvailee tuntemuksiaan: "M-inä... sanat eivät riitä! Mutta uusi aika alkaa Bengalille ja minulle! Tuntemme jo muutosten tuulten puhaltavan" (Reimerthi & Velluto 2007, 34). Esiin nousee jälleen edustajien valintaa koskien vilpillisten vaalien tema. Lubangan lisäksi Singhillä on osaamista käyttää medioita ja niiden tuomaa julkisuutta hyväkseen.

Negatiivisina pahoina edustajina kenraali Bababu ja Kigali Lubanga esitetään "tyranneina" ja "diktaattoreina", mutta Sandal Singh ei ole samanlainen. Hän ei käytä valtaa näkyvästi esimerkiksi opposition vaimentamiseen tai pyri Lubangan tavoin kontrolloimaan suoraan medioita, poliisia tai oikeuslaitosta. Bengali kuvataan hänen poliittisen edustajan uransa aikana kansalaisille esitettynä demokratiana. Hänen voidaan nähdä tekevän myös hyviä tekoja, kuten korvausten maksaminen kyläläisille, joita ollaan siirtämässä pois asuinsijoiltaan oletetun timanttilöydöksen tieltä. Mutta kulisissa edustettavilta piilossa Sandal Singh juonii paljon suuria suunnitelmiaan.

Negatiivisena pahana poliittisena edustajana toimiessaan Singhin tavoitteena ja motiivina ei ole edustettavien etujen ajaminen. Keskeistä hänelle on oma etu osoittaa Singh-veljesjärjestölle, että hän on kyvykäs johtajaksi. Häntä motivoi syvä viha isäänsä Dogaita kohtaan. Ennen asettumistaan ehdolle vaaleissa, Singh esittää järjestön johtajuuden kannalta, että "oveluus ei riitä! Täytyy todistaa olevansa myös vahva ja häikäilemätön, muuten he eivät koskaan hyväksy naista johtajakseen!" (Reimerthi & Boix 2007, 20). Kykynsä osoittaakseen Singh pyrkii poliittisena edustajana ajamaan etuja, joista hyötyvät hän itse, Singh Corporations yrityksenä sekä sen myötä veljesjärjestö. Mutta hyötyä ovat saamassa myös muut yritysmaailmasta tulevat.

Yhtenä merkittävänä toimena Singh pyrkii luomaan Morrystownin slummialueelle Bengeteen "yritysten paratiisin", jonka suunnitelmista projektinjohtaja kertoo:

Tavoitteena on tienata rahaa, paljon rahaa! Mutta säännöt ja rajoitukset haittaavat menestystämme! Työlaki, työaikasäädäntö, ympäristölait, verot ja maksut... Bengeteen ei tule minkäänlaisia rajoitteita...! Luvassa on oikea yritysten paratiisi.... (Reimerthi & Bade 2009b, 7)

Tuhotakseen Bengeten aluetta kunnianhimoisen hankkeensa tieltä, Singh järjestää tulipaloja, joissa myös entinen presidentti Luaga loukkaantuu klinikkansa palaessa. Tulipaloista Singhin tarkoituksena on syyttää terroristeja. Tarina tuo karikatyyrina esiin, kuinka negatiivisena pahana edustajana Singh on valmis äärimmäisiin toimiin omien ja yritysmaailman etujen nimissä välittämättä kansalaisten asuinalueen tuhoamisesta, lainsäädännöstä, veroista, maksuista tai työntekijöiden oikeuksista. Lopulta Singhin suunnitelmat yritysten paratiisista epäonnistuvat.

Sandal Singh pyrki vaikuttamaan ulkopoliittisesti naapurivaltio Rodiaan. Hän on laittanut merkille, että Rodia haluaisi olla maanosan ensimmäinen ydinasevaltio. Singhin salaisena ideana ja strategiana on:

..lyödä vihollinen auttamalla heitä ensin. Suunnitelmani oli myydä plutonium, jota Rodia halusi ja aikoi käyttää sitten meidän uhkaamiseen. Tarkoitus oli myös kuljettaa se Rodiaan... Suoraan poikki Bengalin ilmatilan! Mutta ennen pitkää alkaisi vuotaa tietoja, jotka paljastaisivat Rodian pyrkimykset ydinaseistukseen muulle maailmalle... Maailman johtajat vaatisivat väliintuloa estämään Rodian ydinaseaikkeet. Bengali voitaisi ilman yhdenkään laukauksen ampumista! (De-Paul & Velluto 2010, 8-9)

Tarinan mukaisesti Sandal Singhin tarkoituksena on saattaa Rodia ydinasetta kehittävänä valtiona kansainvälisesti huonoon valoon. Huomion kiinnittyessä Rodiaan, Singhin pyrkimyksenä olisi kehittää Bengalissa omaa ydinasetta. Tämä jälleen osoittaisi Singh-järjestölle hänen kyvykkyytään vahvana ja häikäilemättömänä johtajana sekä johdattaisi järjestöä kohti koko maailman herruutta. Singhin suuret suunnitelmat kuitenkin tämänkin osalta epäonnistuvat.

Singh-järjestön johtajuudesta käytävä taistelu kulminoituu lentokoneen osuessa presidentinpalatsiin. Sandal Singhin oletetaan kuolleen, mutta hän selviytyy iskusta ja joutuu isänsä Dogain alaisten kaappaamaksi. Samaan aikaan mediat saavat käsiinsä asiakirjoja, joiden mukaan Sandal Singhin yritys on taannoin tehnyt sopimuksen Rodian hallituksen kanssa poliittisten vankien käytöstä orjatyövoimana työleireillä. Dokumenttien mukaan Singh itse on käyttänyt poliittista asemaansa hyväksi sopimuksen tekemisessä. Paljastuksen takana kuitenkin on Dogai-isä, joka haluaa tuhota tyttärensä poliittisen uran. "Rodiagate" ja medioiden tekemät uudet paljastukset Sandal Singhin perheen rikollisesta taustasta tekevät selväksi, että oli hän elävä tai kuollut, ura presidenttinä on ohi. Esiin nousee jälleen median rooli poliittisia edustajia valvovana tahona, mutta myös niiden halu myyvien skandaalien julkaisuun. Kuolleen luultu Sandal Singh jatkaa tarinassa isänsä jalanjäljillä Singh-järjestön johdossa. Hän saa vihdoin järjestön jäseniltä luottamuksen johtajana.

5.3 Kannanotto demokratian puolesta

Taiteena ja poliittisena representaationa Mustanaamio-sarjakuvat ovat vankka kannanotto demokratian puolesta. Bengalin sisällissota päättyy Luagan ja samalla demokratian voittoon (kuva 9). Demokratia on tarinoiden välittämänä hyvä ja ihanteellinen asia. Yksi sen ydinulottuvuuksista on, että kansa valitsee laillisesti vaaleilla poliittiset edustajat. Mustanaamio-sarjakuvatarinoina otetaan näin kantaa myös edustuksellisen demokratian puolesta.

KUVA 9. Hyveellisen Luagan voitto sisällissodassa kenraali Bababua vastaan oli myös demokratian voitto. ("Tyrannin tuho", Falk & Barry 1962). © King Features Syndicate Inc. / Distr. Bulls.

Keskeisenä havaintona on, että kulttuurituotteena taiteilijat Mustanaamio-sarjakuvatarinoiden välittämänä esittävät länsimaiselle lukijalle suunnattuja tulkintoja demokratian sekä poliittisen edustamisen ideaaleista ihanteista ja arvoista. Ihanteiden vastaparina esitetään uhkakuvia, haasteita sekä vääryyksiä, mitä emme haluaisi kokea ja mistä tulkinnallisesti Mustanaamion sarjakuvataiteilijat myös varoittavat. Demokratia ja sen ihanteiden toteutuminen sitoutuvat poliittisten edustajien toimintaan ja valtaan, pyrkivätkö he positiivisina hyvinä edistämään demokratiaa vai horjuttavatko he sitä negatiivisina pahoina.

Laajasti tulkittuna Mustanaamio-sarjakuvat poliittisena representaationa esittävät maailman jakautumista demokratioihin ja diktatuureihin sekä niiden välillä käytävää kamppailua. Luagan ja Gorandan narratiivit esittävät samanmielisillä Bengalilla ja Ivory-Lanalla olevan ihanteellisena tulkittava demokraattisten maiden muodostama liittouma. Valtioiden välillä on hyvää yhteistyötä ja demokraattisten poliittisten edustajien johdolla ne yhdessä toimivat diktatuureja vastaan.

Luagan ja Lubangan narratiiveista muodostuva representaatio esittää valtion sisällä käytävää demokraattisten ja autoritaarisiksi tulkittavien poliittisten edustajien valtakamppailua. Mustanaamio-sarjakuvissa ei suoraan mainita autokratian tai autoritaarisen käsitteitä. Tarinoissa tyranniksi esitetty Lubanga on kuitenkin tulkittavissa autoritaarisena johtajana. Autoritaariset piirteet tulevat esiin muun muassa Lubangan pyrkimyksissä keskeisesti vaimentaa vastustajia, hänen poliittista valtaansa ei tule uhata ja kansalaisten vapauksia on rajoitettu (ks. mm. Hyvönen 2021).

Toinen demokraattisen valtion sisällä käytävä kamppailu kuvaa Pitkinin (2004, 341) sanoin ikivanhaa jännitettä niin sanotun vaurauden vallan ja "kansanvallan" välillä. Jännite on esitettävissä vastakkainasetteluna tai kamppailuina vaurauden ja työläisten tai toisin sanoen pääoman ja palkkatyön välillä (Ankersmit 2002, 126). Negatiivista pahaa kenraali Bababua kannattaa tulkinnan mukaan vaurautta edustava ylimystö, joka ei pidä Luagasta, koska tämä ei aja vain heidän etujaan. Ylimystöön kohdistuu maksuja sekä lakeja, joita he pyrkivät välttämään.

Sandal Singh puolestaan haluaisi rakentaa yritysten paratiisin lainsäädännöstä, maksuista tai työläisten oikeuksista välittämättä. Ne ovat vain haitaksi yrittäjien menestyksen ja vaurauden tiellä. Jännite tai vastakkainasettelu ei kuulu demokratian ihanteeseen, mutta se on sitkeä ja kamppailu kestää tarinoissa läpi vuosikymmenten. Mustanaamio-sarjakuvien narratiiveissa kamppailu osaltaan erottaa positiivisen, hyveellisen ja ihanteellisen demokraattisen edustajan negatiivisesta pahasta. Ajat muuttuvat Mustanaamio-sarjakuvanarratiiveissa, mutta tämä jännite säilyy.

Poliittisena representaationa demokratian keskeinen uhkakuva muuttuu narratiiveissa ajan saatossa, kytkeytyen keskeisesti poliittisiin edustajiin. Vanhemmissa tarinoissa demokratian uhka muodostuu vallankaappauksia yrittävästä yksinvaltaisu-

teen pyrkivästä diktaattorista. Lisäksi Bengalin ja Ivory-Lanan naapurivaltioiden diktaattorit pyrkivät estämään omissa valtioissaan kansasta nousevia vaatimuksia vapaudelle ja demokratialle. Uudemmissa tarinoissa demokratian uhkakuvaksi nousevat kuitenkin vaalit, joissa kansa itse valitsee negatiiviseksi pahaksi paljastuvan poliittisen edustajan. Demokratian ihanteen ja poliittisen edustamisen yleispätevien piirteiden (Pekonen 2015, 192; Pitkin 1967; 1989) mukainen edustajan toiminnan auktorisointi vaaleilla voi olla merkittävä riskitekijä koko demokratian kannalta: kenet ja millaisen edustajan kansa valitsee. Mahdollisesti valituksi tulee edustaja, joka toiminnassaan lähtee horjuttamaan maan demokratiaa, siihen ei tarvita enää vallankaappauksen toteuttavaa diktaattoria.

5.4 Poliittisen edustamisen ihanteet ja uhkakuvat

Poliittisen edustamisen yleispätevien piirteiden (Pekonen 2015, 192; Pitkin 1967; 1989) mukaisesti narratiivit esittävät, että ihanteellisesti edustajat valitaan vaaleilla. Valituksi voi tulla positiivinen hyveellinen tai negatiivinen paha edustaja. Uhkakuvana ja riskinä esitetään, että vaalit voivat olla häikäilemättömät. Niihin voi sisältyä niin vastustajan mustamaalaamista, sepitteiden keksimistä tai vieraan valtion sekaantumista. Demokratian pahimpana uhkakuvana tarinoissa esitetään tilanne, jossa kansalaiset tulevat itse vaaleilla valinneeksi pahan negatiivisen tyyppin halutessaan muutosta. Tärkeä varoittavaksi tulkittu viesti narratiiveista on, että emme välttämättä tiedä mitä äänestäessämme lopulta saamme. Tämä tuo esiin demokratiaan kytkeytyvää läpinäkyvyyden vaateen ihannetta. Vaaleihin liittyvä uhkakuva käsittää kenraali Bababun tarinan välittämänä myös sen, että vaalit hävinnyt osapuoli ei hyväksy tappiotaan. Ehdokkaana ollut voi väittää vaaleja vilpilliseksi, vaikka ne eivät olisikaan. Hän voi tappionsa myötä synnyttää sisäistä kaaosta, jopa sisällissodan.

Edustajana toimimisen kannalta positiivinen ja hyveellinen edustaja toimii lakien mukaisesti, edustettavien etuja ja heidän asioitaan huomioiden. Vastapainona, uhkakuvana ja haasteena, on, että poliittinen edustaja toimii vain omien etujensa mukaisesti tai tietyn ryhmän etuja ajaen, piittaamatta joidenkin kansalaisten oikeuksista ja hyvinvoinnista. Poliittisena edustajana toiminen voi olla sivuseikka ja se voi olla vain keino saada itselleen valtaa. Edustajan rooli voi toimia myös välineenä, mikäli edustaja haluaa osoittaa uskottavuuttaan ja pystyvyyttään. Edustettavat ja heidän etunsa voivat joka tapauksessa jäädä negatiivisen pahan poliittisen edustajan toiminnassa kokonaan huomiotta. Narratiivit esittävät uhkakuvana myös, kuinka joku saattaa käyttää valtaa kulisseyksissä edustajan takana ja vaikuttaa tämän toimintaan enemmän kuin edustettavien edut.

Mustanaamio-sarjakuvanarratiivien esittämänä poliittiset edustajat voivat olla niin positiivisia hyveellisiä kuin negatiivisia pahoja. He toimivat politiikan kentällä samaan aikaan sekä käyvät kamppailuja ja pelaavat poliittisia pelejä toisiaan vastaan. Huomio kiinnittyy siihen, että ihanteellisenakin pidettävät positiiviset hyveelliset poliittiset edustajat voivat toiminnassaan sortua monenlaisiin virheisiin ja vääryyksiin, vaikka tarkoitus olisi hyvä. Narratiivit esittävät, että ihanteellinenkaan poliittinen edustaja ei saa toimia väärin tai virheellisesti, kuten lakien vastaisesti edes hyveellisin tarkoituksin. Virheistä ja vääryyksistä poliittinen edustaja on edustettavilleen tili-velvollinen ja hänen on kannettava vastuuta.

Toisaalta narratiivit esittävät, että negatiivisten pahojen toiminta voi myös pakottaa positiivisia edustajia ottamaan käyttöönsä väärinä pidettäviä negatiivisten pahojen käyttämiä keinoja. Tulkinnallisena varoittavana viestinä Mustanaamio-sarjakuvat esittävät tarinoiden välittämänä, että hyveellisen edustajan voi olla vaikea toimia vain omien ihanteidensa mukaisesti rehellisesti peleissä, jotka toisen osapuolen toimesta ovat häikäilemättömiä ja vilpillisiä. Hyveellinen edustaja voi itsekin lähteä mukaan likaiseen peliin omien arvojensa vastaisesti, kun omat ihanteet ja hyveellisyys eivät enää näytä riittäviltä.

Keskeisenä teemana narratiiveissa käsitellään hallintaa ja valtaa. Kyse ei kuitenkaan ole vain siitä, miten edustajat käyttävät valtaa suhteessa edustettaviinsa. Valta ja siitä käytävät poliittiset pelit voivat muuttaa edustajaa ihmisenä joksikin sellaiseksi, mistä tämä ei itsessäänkään pidä. Ihanteellinenkin edustaja voi jäädä takertuneeksi omaan valta-asemaansa ja siitä voi olla vaikeaa luopua.

Esiin nousee myös poliittisen edustajan toiminnan ja työn kiireellisyys. Edustajalta voi jäädä kiireessä jotain olennaista huomiotta. Etenkin vaalien aikaan tiettyjä ongelmallisia asioita voidaan tietoisesti vältellä tai niitä voidaan "painaa villaisella" (Reimerthi & Cruz 1996, 8), kun pyritään välttelemään mahdollisia skandaaleja. Poliittisille edustajille saatetaan myös syöttää väärää tietoa asioiden todellisesta tilasta tai ihanteellisenkin edustajan antamat toimeenpanot edustettavien etujen ajamiseksi voivat jäädä käytännössä toteuttamatta. Näin ollen edustajien itsensä on pysyteltävä jatkuvasti valppaana sen suhteen, mitä ympärillä tapahtuu. Poliittinen edustaja on tili- ja vastuuvollinen edustettavilleen. Virheitä tai vääryyksiä tehtyään, tai vähintäänkin jäätyään niistä kiinni edustajan tulee kantaa vastuuta, joka voi tarkoittaa esimerkiksi tehtävästä luopumista.

Narratiivien mukaisesti demokratiaan kuuluu, että edustettavat voivat vaaleilla vaihtaa poliittisia edustajiaan. Edustajien vaihtuminen on myös tarinoissa esitetty demokratiaan kuuluva ihanne, erityisesti supersankari Mustanaamion sanomisista tulkittuna. Kuten todettua, vaalit ovat aina riski sen suhteen, mitä muutoksia haluava kansa saa niissä tilalle. Narratiiveista tehdyn tulkinnan perusteella keskeistä kansalaisten keinojen kannalta on demokratiaan liitettävä läpinäkyvyyden vaade. Kuinka

edustajia voidaan pitää tili- ja vastuuvollisina, jos ei tiedetä, mitä kulisissa tapahtuu? Keskeiseksi varoittavaksi viestiksi Mustanaamio-sarjakuvatarinoissa muodostuu se, että poliittiset edustajat, tai vaalien alla sellaiseksi haluavat, voivat toimia salassa edustettaviltaan. Jokaisen poliittisen edustajan, niin positiivisten hyveellisten kuin negatiivisten pahojenkin narratiiveissa nousee esiin tilanteita, joissa toimitaan salassa edustettavilta. Siten keskeinen tulkittu viesti on, että demokratian ja poliittisen edustamisen ihanteisiin kuuluu edustajien valintaa, toimintaa sekä tilivelvollisuutta koskien vaade läpinäkyvyydestä.

Edustajien valvonnassa keskeinen rooli on medioilla, jotka voivat paljastaa ja tehdä näkyväksi asioita. Mutta riskinä on, että edustajat käyttävät medioiden tarjoamaa julkisuutta väärin hyödykseen ja omaksi edukseen. Medioilla on myös omat etunsa ajattavana saadakseen myyviä otsikoita. Varoittava viesti on, että mediat saattavat levittää negatiivisen pahan edustajan haluamia tietoja tai joku voi syöttää medioille väärää tietoa poliittisesta edustajasta. Medioiden levittämät tiedot voivat olla skandaalinhakuisia tai väärää faktojen tarkistuksesta huolimatta. Poliittisia edustajia koskevan uutisoinnin seurauksena kansa voi käydä levottomaksi. Esimerkiksi Moromben murhan jälkeen medioiden välityksellä leviävien väärin tietojen myötä Mustanaamio-sarjakuvatarinassa esitetään kansan olevan kiihdyksissään, "eikä kuuntele järkipuhetta" (Reimerthi & Boix 2007b, 10).

Vapaa ja riippumaton media kuitenkin kuuluu keskeisesti demokratiaan, kuten myös oikeuslaitos ja poliisi. Näitä hallinnoimalla paha negatiivinen edustaja pystyy vaimentamaan hänen kanssaan erimieliset tahot, niin oppositioon kuuluvat edustajat kuin kansalaiset. Yksi keskeinen uhkatekijä demokratialle narratiivien mukaan on vaimentaminen, eikä se kuulu demokratiaan tai poliittisen edustamisen ihanteisiin.

Demokratian, vapauden ja oikeudenmukaisuuden tahto nousee itse kansasta. Kansalla on omat supersankarin voimansa valita vapautensa ja syöstä pahimmaksikin tyranniksi osoittautunut edustaja vallasta. Iso riski maan ollessa kaotteisessa tilassa, esimerkiksi kansannousun myötä jälleen on se, mitä tulee tilalle. Mahdollisesti tilanetta voi käyttää hyödykseen uusi negatiivinen paha edustaja tai jokin muu valtio voi pyrkiä saamaan valtaa maassa rauhan palauttamisen varjolla.

Taiteena Mustanaamio-sarjakuvanarratiiveilla on kykyä tehdä lukijalle näkyväksi monia demokratian ja sen ydinolottuvuutena poliittisen edustamisen ideaaleja ihanteita. Erityisesti supersankarisarjakuvien genren mukaisesti tarinat tekevät näkyväksi ihanteiden vastaparina erilaisia uhkakuvia, haasteita ja vääryyksiä. Eivätkä tulkitut ilmiöt vanhojen sarjakuvatarinoiden esittäminä ja kuvaamina ole vieraita kulu-
vassa ajassa.

5.5 Vanhat sarjakuvanarratiivit kuluvasa ajassa tulkittuna

Aineistona Mustanaamio-sarjakuvatarinoita oli pitkältä aikaväliltä vuosilta 1962–2015. Tulkinnan kannalta on ollut tärkeää ymmärtää historiallista aikaa sekä yksittäisten sarjakuvatarinoiden julkaisun että nykyisen ajan kannalta, jossa poliittinen tulkinta narratiiveista on tehty. Poliittinen representaatio Mustanaamio-sarjakuvien tulkinnassa ei tarkoita vain yhtä suurta representaatiota, joka yksinkertaistettuna esittäisi ja kuvaaisi poliittista edustamista ja edustajia. Sarjakuvatarinoiden tarjoamat representaatiot muodostuvat myös yksittäisistä sarjakuvatarinoista sekä karikatyyrisistä sarjakuvahahmoista.

Sarjakuvanarratiivien tulkinta jopa vuosikymmeniä myöhemmin niiden julkaisun jälkeen tarjoaa erilaisia ajassa muuttuneita kulttuuris-poliittisia tulkintoja ja merkityksiä. Tulkinnan myötä muodostuvat miellelyhtymät narratiivien, karikatyyristen hahmojen ja todellisen maailman välillä aukeavat eri tavoin kuin alun perin taiteilijoiden tarkoituksena on ollut. Huolimatta siitä, että Mustanaamio-sarjakuvat ovat ajallisesti vanhoja tarinoita, narratiiveista on löydettävissä kiehtovasti ajankohtaiset miellelyhtymänsä sekä merkityksensä todellisen maailman kannalta. Toisaalta on löydettävissä myös ajassa muuttumattomia representaatioita.

Yleisesti politiikan viitekehyksen kannalta on syytä mainita lyhyesti tulkintaa Bengalista ja Ivory-Lanasta valtioina. Niiden esitetään itsenäistyvän siirtomaavallan alta demokraattisiksi tasavalloiksi. Kovinkaan tarkkoja kuvauksia valtioista ja esimerkiksi vallan jakautumisesta ei anneta ja yksittäisissä tarinoissa on myös keskenään poikkeamia. Tarinoissa esitetään yhtenevästi, että valtioissa on presidentti, parlamentti, hallitus, erilaisia ministereitä ja virkamiehiä. Lisäksi ainakin Luagan aikana Bengalissa on ollut myös varapresidenttejä. Kiinnostavasti politiikan kannalta yksittäisissä tarinoista löytyvät maininnat Bengalista liittotasavaltana sekä kansalliskoukuksesta. Tarinoista välittyä tulkinnallisesti käsitys, että Bengali ja Ivory-Lana olisivat valtionpäämiesjohtoisia ja presidentillä on paljon valtaa.

Poliittisena representaationa Mustanaamio-sarjakuvat tarjoavat vuosikymmenien saatossa läpileikkauksen historiaan, kuinka Bengali ja Ivory-Lana itsenäistyvät siirtomaavallan alta. Ne kehittyvät Luagan ja Gorandan aikana moderneiksi ja edistyksellisiksi valtioiksi sekä demokratioiksi. Vanhemmat tarinat ovat käsitettävissä representaationa vasta itsenäistyneistä siirtomaista ja niiden kohtaamista haasteista. Ajan ja tarinoiden edetessä Amanin (2018) kirjoittamaan viitaten muun muassa sosiiaalipolitiikka on kytkeytynyt hyveellisenä arvona osaksi tarinoiden kuvaamaa modernia demokratiaa. 1990-luvulle tultaessa Bengali kohtaa synkistävänä käänteenä uudenlaisia haasteita. Ajan myötä narratiivissa demokratian riskitekijäksi muuttuu poliittisten edustajien valinta vaaleilla ja kansan itsensä valitsemien negatiivisten pa-

hojen edustajien toiminta. Tarinoiden representaatio demokratian ja poliittisen edustamisen uhkakuvien sekä haasteiden kannalta muodostuu maailmanlaajuiseksi, eikä enää vain entisiä siirtomaita koskettavaksi.

Kenraali Bababu on helppo käsittää representaationa ja karikatyyrina niin sanotusti menneen ajan sotilasvallankaappajasta ja diktaattorista. Kuitenkin vuonna 2024 tehty tulkinta hänestä vaalitappion kokeneena, vaaleja vilpilliseksi sekä laittomaksi väittävästä ja tappion seurauksena sisäistä kaaosta herättävänä poliittisena edustajana tuottanee erilaisen mielleyhtymän todellisen maailman kanssa. Mielleyhtymä ei enää sitoudu vain siihen, että kenraali Bababun hahmo olisi representaatio 1960–70 lukujen vasta itsenäistyneen siirtomaan kohtaamasta ongelmasta.

Lubangan hahmon luomisen aikaan 1990-luvun alussa (Patrick 2017, 163–164), vallitsi Saikkosen ja Vogtin (2024, 3) sanoin demokratiaoptimismi. Globaalisti vallitsevaksi normiksi heidän mukaansa näytti muodostuneen demokraattisen yhteiskuntajärjestyksen. Ruotsalaisen Team Fantomenin tarkoituksena oli luoda Lubangasta mahdollisimman paha tyyppi presidentiksi hyvän Luagan tilalle ja vastustajaksi Mustanaamiolle (Patrick 2017, 164). Tarinan tarkoitus omassa ajassaan ei ollut esittää jonkin todellisen valtion tapahtumia. Lubangan ja ajan tarinoiden on käsitettävä olleen Team Fantomenin taiteilijoiden tulkintaa ajasta. Representaatio muodostuu siitä, mikä oli sarjakuvataiteilijoiden mukaan karrikoiva, mutta myös realistinen vastakohta ihanteelliselle demokratialle. Luaga pohtii tarinassa: ”Mikä meni vikaan? Onko demokratia instituutio, joka päättää myös omasta tuhostaan?” (Moberg & Leppänen 1994, 8). Vastauksena sarjakuvataiteilijoiden tarkoituksena on ollut luoda realistinen tarinan kulku, mikä modernissa demokratiassa voi mennä pieleen ja tuhota sen.

Tulkinta Lubangan narratiivista ja mielleyhtymät todellisuuteen tuntuvat mahdollisesti nyt 2020-luvulla läheisemmiltä, kuin mitä ne ovat olleet tarinoiden julkaisun aikaan noin 20–30 vuotta sitten. Todellisessa maailmassa monet eri tahot ovat raportoineet demokratian heikentymisestä ympäri maailman viimeisen yli 15 vuoden ajan (ks. mm. Freedom House 2023; IDEA 2023; V-dem 2023). Raportit ovat saaneet kritiikkiäkin. Mutta ainakin ne osoittavat, että demokratiaoptimismi on laantunut ja Mustanaamio-sarjakuvissakin aikoinaan esitetty demokratian voittokulku ympäri maailman ei ole toteutunut. Syynä raporteissa tullaan viitanneeksi muun muassa autoritaarisiiin johtajiin, jollaisena myös Lubanga on tulkittavissa.

Narratiivien esitykset Luagan ja Lubangan välisestä kamppailusta herättävät moniulotteisia tulkintoja. Narratiivien esittämä edustajien välinen loanheitto ja vastustajan mustamaalaaminen eivät ole vain sarjakuvatarinoiden esittämää utopiaa. Tosin todellisessa maailmassa ikivanhasta retorisestä keinosta, eli huumorista on tullut usein käytetty tapa julkisesti nakertaa toisen uskottavuutta oman kannatuksen lisäämiseksi (Hietalahti 2023; Koivukoski 2022). Kuten Luagan narratiivi esittää, omat ihanteet eivät riitä kannatuksen kasvattamiseksi, vaan sitä on yritettävä tehdä toisen

kustannuksella ja negatiivisten pahojen käyttämin keinoin. Mielleyhtymät todellisuuden kanssa tulevat yhdistyneeksi myös poliittiseen trollaukseen viestintästrategiana, joka on käsitettävä osaltaan liberaalien demokraattisten instituutioiden kriisioireena. Nykyinen aika trollauksineen näyttää tehneen politiikasta sekä kansalaisjärjestöjen toiminnasta seurattavaa viihdettä. (Poutanen & Ampuja 2020.)

Pitkin (2004, 341) tuo esiin, että maailma on muuttunut erilaisten sähköisten alustojen myötä ja ne ovat käsitettävissä keskeisinä demokratian haasteina. Propaganda, harhautukset ja mielipiteisiin vaikuttaminen ovat vanhoja käytettyjä keinoja, joille nykypäivän virtuaaliset todellisuudet tarjoavat moniulotteisia alustojaan. Keskeinen ongelma demokratian kannalta ei kuitenkaan ole vain esimerkiksi väärän tiedon leviäminen, vaan myös se, että kansalaisina totumme katsojan rooliin. Erilaisten sähköisten alustojen myötä ihmisistä tulee epäaktiivisia osallistumaan julkiseen poliittiseen elämään. Tämä ei ole hyvä asia demokratian kannalta, sillä siihen keskeisesti kuuluu ihmisten osallistuminen muutenkin kuin äänestämällä. (Pitkin 2004, 341-342.)

Keskeiseksi haasteeksi kuluva ajassa näyttää muodostuvan kansalaisten passivoituminen katsojan rooliin seuraamaan politiikan kentän viihteellistä toimintaa. Luagan narratiiviin kannalta kysymys on poliittisten edustajien tulokulmasta, kuinka he enää pärjäävät politiikan kentällä omilla ihanteillaan, niiden muodostuessa muun muassa naurunalaiseksi ja vähätellyksi viihteeksi. Tulkinta Luagan ja Gorandan narratiiveista muodostaa representaation hyveellisen ja ihanteellisen poliittisen edustajan sinnikkydestä ja periksiantamattomuudesta. Se muistuttaa ja rohkaisee, että ihanteistaan kiinni pitäviä hyveellisiä edustajia tarvitaan. Negatiivisille pahoille ei saa antaa periksi ja positiivisten hyvien ei pidä sortua negatiivisten pahojen keinoihin edes silloin, kun tuntuu siltä, että oma hyveellisyys ei enää riitä.

Jo aikaisemmin on noussut esiin (s. 41), että Mustanaamio-sarjakuvatarinoiden representaatio tulee kuvanneeksi läpi vuosikymmenten Pitkinin (2004, 341) sanoin ikivanhaa jännitettä vaurauden vallan ja "kansanvallan" välillä. Representaatio jännitteestä, vastakkainasettelusta tai kamppailusta on käsitettävä muuttumattomana. On selvää, että Ankersmitin (2002, 126) mukaisesti poliittiset ongelmat eivät nykyään rajoitu vain yksinkertaisesti esitettyihin vastakkainasetteluihin vaurauden ja työläisten, toisin sanoen pääoman ja palkkatyön välillä. Nykypäivän vastakkainasetteluissa ja kamppailuissa on kyse moniulotteisimmista ilmiöistä. Kuitenkin Pitkiniin (2004, 341) viitaten, Mustanaamio-sarjakuvatarinat poliittisten edustajien tarinoissa representoivat tämän ikivanhana pidettävän jännitteen olemassaoloa.

Todellisen maailman kannalta jännite ei näytä kadonneen. Kevättalvella 2024 Sandal Singhin narratiivin ja karikatyyrin tulkinta on herättänyt mielleyhtymänsä kotimaan politiikan tapahtumiin koskien julkisia keskusteluja Petteri Orpon hallituksen pyrkimyksistä heikentää työntekijöiden asemaa ja oikeuksia. Kiinnostavasti Pitkin (2004, 341) esittää valitettavana, ettei Marxia ole enää kaikista vioistaan huolimatta

luettu Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen. Hänen ajatuksistaan voisi Pitkinin mukaan edelleen olla hyötyä demokratian pelastamisessa.

Turvallisuus on Mustanaamio-sarjakuvien genren kannalta luontainen ja keskeinen tema. Tarinoissa on kyse sekä maan sisäisestä että kansainvälisestä turvallisuudesta. On huomioitava, että sarjakuvatarinat voivat välittää kaksisuuntaisia viestejä, toisaalta normatiivisia ja toisaalta emotionaalisia, mitkä voivat olla risti-riidassa keskenään (Salvadori 2021, 287). Tämä tulee hyvin esiin turvallisuuden teeman yhteydessä. Tulkinta Luagan tarinasta herättää ajankohtaisen miellelyhtymän todellisuuteen, voiko poliittinen edustaja rikkoa lakeja edes hyveellisin tarkoituksin, kuten turvallisuuden nimissä. Poliittisten edustajien toiminta ja päätöksenteko lakien sekä kansainvälisten säännösten mukaisesti on 2020-luvun alkupuolella ollut usein julkisen keskustelun aiheena niin kansainvälisesti kuin kotimaan politiikan kentällä.

Keskustelua viime vuosina ovat herättäneet etenkin monet COVID-19-epidemian aikaiset toimenpiteet. Esimerkiksi Suomessa hallituksen esittämiin liikkumisvapauden rajoittamisen jyrkimpiin pyrkimyksiin perustuslakivaliokunta otti kielteisen kantansa (PeVL 12/2021 vp). Kuluneen vuoden aikana julkinen keskustelu ja medioiden uutisointi ovat liittyneet usein itärajan sulkuun. Toimenpiteitä on perusteltu turvallisuudella, mutta ne ovat olleet myös kyseenalaisia lakien ja myös kansainvälisten sopimusten kannalta (ks. mm. Toivanen & Sormunen 2024). Keskustelu tuskin tulee lähitulevaisuudessa laantumaan, kun lainsäädäntöä etenkin turvallisuuden nimissä ollaan uudistamassa. Turvallisuuden tema on tärkeä. Mutta on hyvä muistaa, ettei hyveellisinkään edustaja saa rikkoa lakeja tai säädöksiä sen nimissä. Tekemistään päätöksistä poliittinen edustaja on vastuussa ja tilivelvollinen edustettavilleen.

Palataan vielä uudelleen Lamanda Luagan esittämään kysymykseen: "Mikä meni vikaan? Onko demokratia instituutio, joka päättää myös omasta tuhostaan?" (Moberg & Leppänen 1994, 8). Vastaus löytyy kansasta, jotka valitsevat poliittiset edustajat. Mustanaamio-sarjakuvista tehdyn tulkinnan mukaan poliittinen edustaminen on demokratian ydinulottuvuus ja kansa voi vaikuttaa sen edistämiseen valitsemalla vaaleilla positiivisia hyveellisiä, demokratian puolesta olevia edustajia. Kansalla on myös omat supersankarin voimansa valita vapautensa, ja herättää valtionsa painajaisesta, mikäli valittu edustaja paljastuu "tyranniksi". Bengalissa kansannousu Lubangaa vastaan päättyy onnellisesti Luagan paluuseen ja tulkinnallisesti jälleen demokratian voittoon. Todellisen maailman kannalta tämä herättää miettimään, milloin viimeksi demokratia on niin sanotusti voittanut kansannousun seurauksena.

Demokratian pelastuminen ei kuitenkaan riipu vain siitä, että kansa valitsee sitä edistäviä hyveellisiä poliittisia edustajia tai onnistuu kaatamaan tyrannioita. Kyse on myös kansalaisten omasta tahdosta demokratiaan ja sen toteutumiseen osallisuuden myötä. Pitkin (2004) tuo esiin, että demokratiaan keskeisesti kuuluu kansalaisten oma osallisuus vaikuttaa muutenkin kuin vaaleilla edustajia valittaessa. Hänen mukaansa

demokratiassa keskeistä on, että kaikki pystyvät osallistumaan poliittiseen elämään ja olemme siihen oikeutettuja. Yksi ratkaisu ilmenneisiin ongelmiin on, että osallistavaa demokraattista politiikkaa pitäisi toteuttaa konkreettisesti erityisesti paikallisella tasolla. (Pitkin 2004, 338, 340–341.)

Pitkinin (2004 340) mukaan aktiivisesti paikalliseen poliittiseen elämään osallistuvat ihmiset oppivat kansalaisuuden todellisia merkityksiä. Ihmiset voivat huomata, että jotkut omista ongelmista voivat olla laajasti jaettuina ja yksityiset omat huolenaiheet ovatkin mukana julkisessa politiikassa. Yhteisissä keskusteluissa muiden kanssa ihmiset voivat tarkistaa omia käsityksiään sekä omista eduistaan että yleisistä eduista. Pelissä on kuitenkin oltava asioita, joilla on aidosti merkitystä heidän todellisessa elämässään. (Pitkin 2004, 340–341.)

Kiinnostavasti Mustanaamio-sarjakuvatarinoissa esitetään poliittisen edustamisen koskevan etenkin Bengalin pääkaupunki Morristownia. Viidakossa elävät alkuperäiskansat päättävät paikallisesti omista asioistaan, ainakin Luagan aikana. Poliittisten edustajien toimesta puututaan ongelmiin, joissa paikallisyhteisöjä uhkaavat ulkopuoliset tekijät. Näillä tarkoitetaan erityisesti siirtomaavallan jälkeisiä epäoikeudenmukaisuuksia, joista Aman (2018) kirjoittaa. Mustanaamio-sarjakuvissa kyläyhteisöille ongelmia tuottavat esimerkiksi yritysten aiheuttamat luonnonvarojen ryöstämiset sekä ympäristön saastuttaminen. Tarinoissa esitetään monia suuria haasteita, joihin pienet yhteisöt eivät pysty itse vaikuttamaan.

Pitkinin (2004, 340) mukaan nykyään paikallisesti kohdatut haasteet ovat usein muun muassa valtioiden byrokratioiden tai epädemokraattisten toimijoiden, kuten ylikansallisten yritysten sivutuotteita. Näiden toiminnan seurauksena voi ilmetä ylivoimaiseksi käsitettäviä ongelmia, joita ei voi ratkaista vain paikallisesti. Haasteita tuottavat tahot ja ongelmien laajat mittakaavat ovat käsitettävä nykypäivän merkittävänä esteenä demokratian toteutumiselle, mikäli ihmiset itse eivät pysty ratkaisemaan asioita tai vaikuttamaan niihin osallisuutensa myötä. (Pitkin 2004, 340–341.)

Mustanaamio-sarjakuvissa kansalaisten voidaan tulkita olevan aktiivisia osallistujia ja osallisia, mikä tarinoissa tuodaan esiin karrikoidusti mielenosoituksina. Kuitenkaan ei pidä unohtaa, että hyveellinen Luaga toimi aikoinaan ennen poliittisen edustajan uraansa demokraattisen vapautusliikkeen johdossa. Positiivisena hyveellisenä hänet esitetään myös ihanteellisena aktiivisena ja osallistuvana kansalaisena. Tulkin mukaan Mustanaamio-sarjakuvan representoimana, demokratia nousee kansasta sekä pysyy olemassa kansalaisten ollessa aktiivisia osallistujia muutenkin kuin vain äänestäjinä vaalien aikaan tai katsojina seuraamassa medioista edustajien toimintaa. Keskeiseksi Mustanaamio-sarjakuvatarinoiden välittämäksi viestiksi on esitettävissä, että demokratiaa ei vain saavuteta. Siitä täytyy myös kollektiivisesti pitää jatkuvasti hyvää huolta kaikkien toimesta, eikä ajatella itsestäänselvyytenä.

6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielmassa Mustanaamio-sarjakuvat on käsitetty poliittisena representaationa (Lindroos 2004, 116) ja tutkimustehtävänä on ollut tulkita niiden poliittisuutta. Tapaustutkimuksen etenemisen ja narratiivien tulkinnan myötä kävi ymmärrettäväksi, että Mustanaamio-sarjakuvatarinoiden fiktiiviset sivuhahmot olivat tulkittavissa poliittisina edustajina, tarinoiden esittäessä ja kuvatessa poliittisen edustamisen yleispäteviä piirteitä (Pekonen 2015, 192; Pitkin 1967; 1989). Koostetusti Mustanaamio-sarjakuvat tehdyn tulkinnan mukaan ovat representaatio poliittisen edustamisen ilmiöstä, mikä on yksi demokratian ydinulottuvuuksista. Toisin sanoen, demokratiaan kuuluu, että kansa valitsee keskuudestaan laillisilla vaaleilla poliittiset edustajat. Narratiivit keskeisesti esittävät demokratiaan sekä poliittiseen edustamiseen liittyviä ideaaleja ihanteita ja arvoja, sekä niiden vastaparina erilaisia uhkakuvia, haasteita ja ongelmia. Poliittiset edustajat voivat olla niin positiivisia hyveellisiä tai negatiivisia pahoja. He voivat toiminnallaan vaikuttaa paitsi edustettavien etujen, myös demokratian toteutumiseen: hyvät positiiviset edustajat edistämiseen ja negatiiviset pahat sen horjuttamiseen.

On syytä tuoda esiin, että Singhin ja Lubangan tarinoista on helposti tehtävissä väärä tulkinta. Molemmilla on taustansa yrittäjinä. Tämä voi johtaa virheelliseen tulkintaan, että Mustanaamio-sarjakuvatarinat esittäisivät yrittäjätaustaisten olevan negatiivisia pahoja poliittisina edustajina. Lubangan ja Singhin narratiivit ovat kuitenkin monimutkaisempia. Heidän negatiiviseen ja pahaan toimintaansa sekä päämääriinsä vaikuttavat jo lapsuudesta ja nuoruudesta nousevat traumaattisiksi tulkittavat kokemukset. Pelkästään se, että heillä on taustaa yrittäjinä, ei tee heistä pahoja edustajia. Kuitenkin yleisesti on huomattavissa, että tarinoiden mukaisesti yrittäjätaustaisilla voi olla selkeämmin omia etuja ajettavanaan poliittisina edustajina kuin esimerkiksi YK:n humanitaarisissa tehtävissä toimineilla.

Toinen mahdollinen virheellinen tulkinta koskee YK:ta. Sitä ei esitetä Mustanaamio-sarjakuvatarinoissa vain ihanteellisena. Vaikka positiiviset ihanteelliset Luaga ja

Goranda ovat siellä työskennelleet, tulkinnallisesti kyse on heidän hyveellisinä pidettävistä arvoistaan, joita ilmentää työskentely humanitaariseen apuun kytkeytyvissä tehtävissä. Yleisemmin Mustanaamio-tarinoissa YK:ssa ja sen toiminoissa esitetään olevan paljonkin ongelmia ja epäkohtia. Kiinnostava yksityiskohta on, että negatiivisena pahana edustajana Lubanga lakkautti Bengalista YK:n ihmisoikeuksien toimiston turvallisuuden nimissä sen jälkeen, kun hän itse oli järjestänyt siellä räjähdysen.

Tämän tutkielman viitekehyksessä ei ollut mahdollista tarkastella perusteellisesti kaikkea kiinnostavaa, mitä tarinoista nousi esiin. Poliittisten edustajien vallan ja hallinnan teema osoittautui liian laajaksi analysoitavaksi ja tulkittavaksi tarkasti tämän tutkielman viitekehyksessä. John Dalberg-Actonin yleisesti tunnettu, klassikkona pidettävä sitaatti vallan turmelevuudesta esitetään myös Mustanaamio-sarjakuvassa (kuva 10) tarinassa "Tyrannin tuho" (Falk & Barry 1962b), Mustanaamion hyvästellessä Bengalin ensimmäistä presidentti Luagaa sisällissodan ratkeamisen jälkeen.

KUVA 10. Supersankari Mustanaamio ja Bengalin ensimmäinen presidentti Lamanda Luaga. ("Tyrannin tuho", Falk & Barry 1962). © King Features Syndicate Inc. / Distr. Bulls.

Mustanaamio-sarjakuvien narratiivit eivät lopulta esitä, että valta itsessään välttämättä turmelee. Negatiivisiksi pahoiksi käsitettävät kenraali Bababu, Lubanga ja Singh ovat narratiivien mukaan omalla tavallaan "turmeltuneita" jo ennen poliittisen edustajan uraa. He näkevät jo ennen edustajan uraa, että poliittinen valta tarjoaa mahdollisuuden käyttää sitä hyväkseen omien etujen ajamiseen sen sijaan, että he olisivat olleet kiinnostuneita edustettavien eduista ja asioista. Yksinkertainen tulkinta on esitettävissä, että Mustanaamio-sarjakuvien esittämänä vallanhimo ja tahtotila saada valtaa tai pysyä vallassa on turmelevaa, sillä se saa tekemään vääryyksiä muita ihmisiä kohtaan. Toisaalta ratkaisuna esitetään, että demokratiaan kuuluu poliittisten edusta-

jien vaihtuminen. Vallan ja hallinnan tarkempi analyysi ja tulkinta Mustanaamio-sarjakuvatarinoista esimerkiksi weberiläisittäin, vaatisi kuitenkin oman tutkimuksensa. Siten sitä on esitettävä aiheena jatkotutkimukselle.

Kigali Lubanga on tulkittavissa niin autoritaarisen, konservatiivisen kuin populistisen edustajan ja johtajan karikatyyrina. Tarkan analyysin ja tulkinnan tekeminen myös hänestä osoittautui tähän tutkielmaan liian laajaksi. Tämän tutkielman viitekehysten kannalta häntä koskevaa kiinnostavaa aineistoa on jouduttu rajaamaan tietoisesti pois, sillä kaikki narratiivien sisällössä ei ole ollut olennaisen tärkeää poliittisen edustamisen ilmiön kannalta. Näin ollen Lubangan hahmoon kohdistuva tarkempi analyysi täytyy esittää mahdollisena jatkotutkimuksen aiheena. Toisaalta myös Sandal Singhin hahmoa voisi olla kiinnostava analysoida tarkemmin. Tämän tutkielman tulkinnat luovat alustavia lähtökohtiaan näiden hahmojen syvällisemmälle ja tarkemmalle analyysille.

Vanhoina tarinoina Mustanaamio-sarjakuvista on tehtävissä moniulotteisia kiinnostavia tulkintoja kulttuuris-poliittisilta merkityksiltään kuluva ajassa. Kuten Lee Falk on sanonut: ”hyvän kirjailijan pitää aina jättää lukijoille tilaa heidän omalle mielikuvitukselleen kuvakerronnassa ja kuljettaa tarinaa jouhevasti eteenpäin.” (Granberg 1991a, 5). Myös tässä tutkielmassa olen halunnut jättää tilaa lukijan omille mietinnöille. Jos esitettyjen tarinoiden ja tulkintojen lukeminen on herättänyt ajatuksia, kysymyksiä, halua kommentoida tai täydentää asioita jostain tulokulmasta, olemme sarjakuvataiteen poliittisen tulkinnan ytimessä. Yksi tutkielman tärkeistä tavoitteista on ollut nimenomaan herättää ajatuksia, tunteita ja keskustelua. Muutamia pohdintoja ja tulkintoja haluan kuitenkin vielä nostaa esiin.

Erityisesti tutkielman toteuttaminen on herättänyt omaa pohdintaansa demokratian ja poliittisen edustamisen välisestä suhteesta, joka ei ole ongelmaton. Pitkin (2004) tuo esiin, että demokratia usein kuluva ajassa rinnastetaan poliittiseen edustamiseen. On tuntunut jopa itsestään selvältä, että nimenomaan poliittinen edustaminen voisi tehdä demokratian mahdolliseksi. Oletukset näiden rinnastamisesta toisiinsa eivät ole täysin väriä, mutta johtavat myös harhaan. Historiallisesti katsoen demokratia ja poliittinen edustaminen ovat eri asioita sekä keskenään jopa ristiriitaisia. (Pitkin 2004, 336–337.)

Ankersmit (2002, 107–108) ja Pitkin (2004, 336–337) molemmat muistuttavat, että antiikin Kreikan demokratiolla ei ollut mitään yhteyttä edustamisen kanssa. Heidän mukaansa vasta 1600- ja 1700-lukujen demokraattisten vallankumousten myötä nämä ovat muodostaneet liiton toistensa kanssa ja kytkeytyneet ihmisten väliseen tasaveroon. Käsitteiden käyttö myös vaihtelee siinä suhteessa, että ilmaistaanko niillä ideaa tai ihannetta vai määritelläänkö niillä todellisia järjestelmiä ja menetelmiä, joiden voisi olettaa ilmentävän näitä ihanteita (Pitkin 2004, 336–338).

Mustanaamio-sarjakuvissa ei suoraan rinnasteta demokratiaa ja poliittista edustamista, vaan poliittinen edustaminen on yksi demokratian ydinulottuvuuksista. Tarinoiden mukaisesti demokratialla erityisesti tarkoitetaan siihen liitettäviä ideaaleja ihanteita ja arvoja. Kuten muun muassa Setälä (2003, 9) kirjoittaa, demokratiasta muodostui toisen maailmansodan jälkeen jotain vain ”hyviin” asioihin viittaavaa. Pidämme demokratiaa arvokkaana sekä päämääränä sinänsä, perustelematta aina pyrkimyksiä siihen. Käytämme demokratian käsitettä varsin huolettomasti viitatesamme erilaisiin yhteiskunnassa vallitseviin hyvinä pidettäviin asioihin kuten esimerkiksi oikeudenmukaisuuteen, tasa-arvoon ja valinnanvapauteen. (Setälä 2003, 9–10, 18.) Näihin myös Mustanaamio-sarjakuvatarinoiden esittämät demokratian ideaalit ihanteet tulevat keskeisesti liittyneeksi.

Poliittisen estetiikan (Lindroos 2004, 130–132) mukaisesti Mustanaamio-sarjakuvatarinoiden ja karikatyyristen hahmojen ei tarvitse esittää demokratiaa, edustuksellista demokratiaa tai poliittista edustamista mimeettisesti teorioiden tai menettelytapojen kannalta. Supersankarisarjakuvien mukaisesti niiden on käsitettävä toimivan erityisesti hyveellisyyden (Knopf 2021) sekä moraalisuuden (Aman 2018, 405) edustajina. Mustanaamio-sarjakuvat poliittisena representaationa yhdistävät demokratiaan poliittisen edustamisen lisäksi kaikkia kansalaisia koskettavan vapauden, tasa-arvon, hyvinvoinnin, vaurauden, mielipiteen ja ilmaisunvapauden, kuin oikeusvaltioperiaatteen ihanteellisiksi käsitettäviä ulottuvuuksia. Unohtamatta kaikkia koskettavia veroja ja maksuja, joita voidaan käyttää muun muassa tasa-arvoon kytkeytyvän sosiaalipolitiikan mukaisesti kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Näiden demokratian arvojen ja ihanteiden toteutumiseen tai heikentämiseen poliittiset edustajat osaltaan tulevat toiminnassaan vaikuttaneeksi. Kuitenkin Mustanaamio-sarjakuvien mukaisesti vaade demokratiasta, vapaudesta ja oikeudenmukaisuuden toteutumisesta nousevat kansasta. Demokratian ideaalien ihanteiden ja arvojen toteutuminen riippuu lopulta meistä kaikista kansalaisista, vaikka vaaleilla valitut poliittiset edustajat toiminnallaan ovat eturintamassa edistämässä tai heikentämässä niitä.

Mustanaamio-sarjakuvat esittävät, että poliittiset edustajat voivat olla itsessään ongelma ja haaste demokratian toteutumiselle. Pitkin (2004) esittää samoin. Hän (2004, 339) kirjoittaa, ettei äänioikeuden laajentaminen tai erilaiset tekniset parannukset ole edistäneet odotusten mukaisesti tehokasta demokratiaa. ”Edustuksellisen demokratian” järjestelyistä on tullut kansan itsehallinnon korvike. Rousseauhun viitaten hän tuo esiin yrityksiä demokratisoida edustamisen järjestelmiä. Tuloksena, edustaminen on itse asiassa syrjäyttänyt demokratian, sen sijaan että olisi palvelullut sitä. Hallinnon henkilöistä on muodostunut oma eliittinsä, joka ylläpitää itseään ja hallitsee tai enemmänkin hallinnoi passiivista joukkoa ihmisiä. Pitkin viittaa Arendtin (1965) esittämään väitteeseen, että edustuksellisista hallituksista on muodostunut

uusi oligarkian muoto, missä tavalliset ihmiset ovat tulleet suljetuksi pois julkisesta elämästä ja poliittisen edustamisen voidaan katsoa jälleen kerran muotoutuneen vain harvojen etuoikeudeksi. (Pitkin 2004, 339.)

Pitkiniin viitaten Pekonen (2015, 192) kirjoittaa, että poliittisessa edustamisessa kriittinen kysymys koskee sitä, toteutuuko edustuksellisuus käytännössä, eli tuoko edustaja toiminnassaan riittävästi edustettavat läsnä oleviksi. Pitkin (2004, 339) antaa kritiikkiä, että edustajat eivät toimi edustajina edustettavilleen vaan heidän sijastaan. Tämän myötä edustettavat voivat tuntea itsensä voimattomiksi tai katkeriksi. Ihmisistä on tullut kyynisiä, murheellisia sekä vieraantuneita edustajistaan ja siitä, mitä nämä heidän nimissään tekevät. Edustettavilta odotetaan, että he tukevat järjestelmää ja edustajien toimintaa ei saa häiritä. Tämä on johtanut myös siihen, että monet eivät vaivaudu äänestämään tai ottamaan vastuuta aktiivisesti maansa julkisen elämän puolesta. (Pitkin 2004, 339–340.)

Mustanaamio-sarjakuvien kannalta Luagan narratiivista on tulkittavissa ajan myötä muutos. Hän näyttää jäävän jumiin omaan poliittisen edustajan asemaansa sekä valtaansa päättäjä asioista edustettaviensa puolesta. Hänestä muotoutuu ajan kuluessa Pitkinin (2004, 339) kuvaama edustaja, jolla on kansalaisia enemmän tietoa erilaisista asioista. Lopulta on tulkittavissa Luagan ajattelleen vain itse tietävänsä, mikä on kansalle ja maalle parasta, tehden edustettavista passiivisia edustajan toiminnan objekteja. Tulkinallisesti on käsitettävä, että tätä Luaga myös katui omassa toiminnassaan halutessaan palata mieheksi, jota hän joskus oli.

Yksi Mustanaamio-sarjakuvatarinoiden keskeisistä tulkinnoista sekä taiteilijoiden välittämistä viesteistä koskee demokratiaan ja poliittiseen edustamiseen kytkeytyvää ihanteellisena pidettävää läpinäkyvyyden vaadetta. Supersankarisarjakuvan genren mukaiseen jännitykseen sekä seikkailuihin sopii hyvin, että politiikan kulisseissa ja salassa kansalaisilta tapahtuu paljon asioita. Siten Mustanaamio-sarjakuvanarratiivit taiteena onnistuvat muistuttamaan lukijaa läpinäkyvyyden tärkeydestä sekä sen ihanteista ja haasteista.

Choun (2018) mukaan läpinäkyvyys on yksi demokratiaa määrittelevistä piirteistä. Ihanteellisesti ajatellen, demokratiassa saat sitä mitä näet. Kansan tulisi voida nähdä, keitä heidän edustajansa ovat ja mitä nämä tekevät, voidakseen pitää heitä myös tilivelvollisina ja vastuullisena. Tämä ei kuitenkaan ole itsestäänselvää. Emme välttämättä koskaan voi nähdä sitä, mitä todella on menossa ja demokratian läpinäkyvyys on siten illuusiota. On asioita, joita paljastetaan, mutta on myös asioita, joita tullaan peittäneeksi julkisuudelta epäselvyyden verhon taakse ja yleisöltä piilossa voi tapahtua kaikenlaista. (Chou 2018.)

Taiteen poliittisen tulkinnan viitekehelyksessä Choun (2018) sanoin demokratian visuaalisen politiikan tulisi alkaa siitä ymmärryksestä, että demokratian läpinäkyvyys tekee näkyväksi vain tiettyjä asioita. Se että asiat ovat läpinäkyviä, ei tarkoita sitä,

etteikö jotain olisi piilossa. Hyvä vinkki onkin, kun kaikki näyttää selkeältä ja näkyvältä, valppaan kansalaisen tulisi hidastaa tahtia ja tarkastella, onko jotain kuitenkin piilossa. (Chou 2018.) Mustanaamio-sarjakuvatarinoissakin sankariksi nousevat lopulta valppaat, rohkeat ja aktiiviset kansalaiset. Kansalaisilta tosin vaaditaan tarinoiden mukaan kriittisyyttä, kykyä hidastaa tahtia ja rauhoittumista myös medioiden parissa, jotta järkipuheet eivät menisi ohi.

Jos jotain demokratiaan kuuluu erottamattomasti, niin se on kansalainen. Mustanaamio-sarjakuvatarinassa "Kansalainen K. Walker" (Falk & Barry 1974) esitetään karikatyyri edustettavan kansalaisen elämästä. Kansalaisen voi olla hankalaa saada töitä. Töissä on kuitenkin käytävä, jotta saa ruokaa ja katon pänsä päälle. Töitä saatuaan kansalainen huomaa, että palkasta jää käteen vain puolet. Toinen puoli menee veroihin, liiton-, sosiaali- ja työttömyyskassanmaksuihin. Kansalaisen elämään sisältyy kohdattuja valheita, huijauksia, varkauksia sekä vihaa. (Falk & Barry 1974.) Tätä on karikatyyrinen kansalaisten elämä. Me kuitenkin voimme olla demokratian sankareita.

Tutkielmasta itse supersankari Mustanaamio on rajautunut pois. Hän ei ole poliittinen edustaja. Kuitenkin tulkittaessa Mustanaamio-sarjakuvia vankkana kannanottona demokratian puolesta on mainittava Mustanaamion olevan paitsi Amanin (2018) esittämän mukaisesti antikolonialistinen, sosialistinen ja solidaarinen supersankari. Hän myös taistelee vääryyksiä vastaan demokratian, sen ihanteiden ja arvojen puolesta. Tämän tutkielman kriittinen lukija saattaa kysyä, miksi Mustanaamio supersankarina ei puuttunut Lubangan toimintaan. Yleensä sarjakuvissa hyvät supersankarit kuitenkin rankaisevat pahoja tyyppejä (Salvadori 2021, 292).

Koko poliittisen draaman kaari narratiivissa kiteytyy siihen, että Mustanaamio ei voinut syrjäyttää Lubangaa, sillä tämä oli kansan valitsema. Demokratian ihanteen mukaisesti edustettavien kansalaisten oli noustava itse sankariksi pysäyttämään ja syrjäyttämään tyranniksi osoittautunut. Lopulta demokratian pelastuminen riippuu meistä ihmisistä itsestämme (Pitkin 2004, 341). Mustanaamio-sarjakuvatarinoiden välittämä keskeinen viesti on, että demokratian pelastuminen riippuu meistä kaikista kansalaisista. Olimme sitten poliittisia edustajia tai edustettavia.

Lämmin kiitos lapsuuden Tiviän kylän kuvitteelliseen Bengaliin
supersankari K. Walkerille, aikuisuuden kansalainen J. Revolle.
Ainakaan me emme ole unohtaneet!

LÄHTEET

ENSISIJAISET LÄHTEET

© King Features Syndicate, Inc./distr. Bulls.

Mustanaamio-sarjakuvalehti (MN)

Fantomen-sarjakuvalehti (F)

Sanomalehti- ja sunnuntaisarjat:

Falk, L. & Barry, S. 1962a: "Epidemia". *Mustanaamio – Legenda*, 2020. Egmont kustannus Oy Ab, 45-71.

Falk, L. & Barry, S. 1962b: "Tyrannin tuho". *Mustanaamio – Legenda*, 2020. Egmont kustannus Oy Ab, 72-120.

Falk, L. & Barry, S. 1968: "Vallankumousyritys". MN 11/1970, Semic Press Oy.

Falk, L. & Barry, S. 1970: "Varkaiden kaupunki". MN 24/1979, Kustannus Oy Semic.

Falk, L. & Barry, S. 1974: "Kansalainen K. Walker". MN 26/1983, Kustannus Oy Semic.

Falk, L. & Barry, S. 1975: "T". *Mustanaamio Sarjakirja #117/1987*. Kustannus Oy Semic, 3-38.

Falk, L. & Barry S. 1976: "Vaarallinen tehtävä". *Mustanaamio Sarjakirja 2/1989*. Kustannus Oy Semic, 70-99.

Falk, L. & Barry, S. 1979: "Presidentin ryöstö". MN 17/1980, Kustannus Oy Semic.

Falk, L. & Barry, S. 1982: "Terroristit". MN 26/1983, Kustannus Oy Semic.

Falk, L. & Barry, S. 1984a: "Terroriliiga". MN 19/1985, Kustannus Oy Semic.

Falk, L. & Barry, S. 1984b: "Julma ansa". MN 4/1986, Kustannus Oy Semic.

Falk, L. & Barry, S. 1985: "Kuumaa lunta". MN 14/1986, Kustannus Oy Semic.

Falk, L. & Barry, S. 1990a: "Huivikoplan hirmuteot". MN 15/1991, Kustannus Oy Semic.

Falk, L. & Barry, S. 1990b: "Kenraalien kaappaus". MN 3/1992, Kustannus Oy Semic.

Falk, L. & Barry, S. 1994: "Den försvunne presidenten". *Fantomen 1996 – Julalbum*. Semic Press AB.

Team Fantomenin *Mustanaamio*-sarjakuvalehtitarinat:

Avanell, D. & Cruz, C. 1994: "Operaatio viidakkopartio". MN 2/1994, Kustannus Oy Semic.

DePaul, T. & Bade, H. 1997: "Aavejuna". MN 10/1997, Kustannus Oy Semic.

DePaul, T., Felmang & Benny, A. 2000: "Lubangan kosto, osa 1: Kaksoisolento". MN 6/2000, Egmont Kustannus Oy Ab.

DePaul, T. & Spadari, C. 2000: "Lubangan kosto, osa 2: Kaksoispeliä". MN 7/2000, Egmont Kustannus Oy Ab.

- DePaul, T. & Boix, J. 2010: "Plutoniumhylky". *MN 15/2010*, Egmont Kustannus Oy Ab.
- DePaul, T. & Velluto, S. 2010: "Sala ja presidentti". *MN 21/2010*, Egmont Kustannus Oy Ab.
- Granberg, U., Piero, Felmang & Waldrag, C. 1990: "Kaksoisolento". *MN 15/1990*, Kustannus Oy Semic.
- Kharelli, I. & Bess, G. 1982: "Rauhan palveluksessa". *MN 18/1982*, Kustannus Oy Semic.
- Lundström, J. & Wilhelmsson, B. 1972: "Petollinen komentaja". *MN 14/1972*, Semic Press Oy.
- Moberg, L. & Leppänen, K. 1994: "Takaa-ajettu". *MN 9/1994*, Kustannus Oy Semic.
- Moberg, L. & Lindahl, H. 1995a: "Naamioitunut murhaaja, osat 1-2". *MN 15/1995*, Kustannus Oy Semic.
- Moberg, L. & Lindahl, H. 1995b: "Syötti". *MN 18/1995*, Kustannus Oy Semic.
- Moberg, L., Felmang, & Benny. 1996: "Veriveljet". *MN 12/1996*, Kustannus Oy Semic.
- Reimerthi, C. & Lindahl, H. 1994a: "Vaalit Bengalissa, osa 1: Haastaja". *MN 4/1994*, Kustannus Oy Semic.
- Reimerthi, C. & Lindahl, H. 1994b: "Vaalit Bengalissa, osa 2: Häviäjä". *MN 5/1994*, Kustannus Oy Semic.
- Reimerthi, C. & Cruz, C. 1994: "Pakomatka vapauteen". *MN 24/1994*, Kustannus Oy Semic.
- Reimerthi, C. & Cruz, C. 1995a: "Nukkuva agentti". *MN 5/1995*, Kustannus Oy Semic.
- Reimerthi, C. & Cruz, C. 1995b: "Kuolon varjo". *MN 14/1995*, Kustannus Oy Semic.
- Reimerthi, C. & Cruz, C. 1996: "Operaatio Hades". *MN 10/1996*, Kustannus Oy Semic.
- Reimerthi, C. & Lindahl, H. 1996a: "Rauhanpalkinnon saaja". *MN 24/1996*, Kustannus Oy Semic.
- Reimerthi, C. & Lindahl, H. 1996b: "Viimeinen kamppailu". *MN 25/1996*, Kustannus Oy Semic.
- Reimerthi, C. & Ryan, P. 2004: "Dogai Singhin aarre". *MN 7/2004*, Egmont Kustannus Oy Ab.
- Reimerthi, C. & Leppänen, K. 2005: "Pelastaja, osa 1: Parantavat kädet". *MN 15/2005*, Egmont Kustannus Oy Ab.
- Reimerthi, C. & Lindahl, H. 2005: "Pelastaja, osa 2: Farmi". *MN 20/2005*, Egmont Kustannus Oy Ab.
- Reimerthi, C. & McLeod, B. 2005: "Pelastaja, osa 3: Jumalan armeija". *MN 21/2005*, Egmont Kustannus Oy Ab.
- Reimerthi, C. & Boix, J. 2007a: "Ylipäällikön paluu, osa 1.". *MN 4/2007*, Egmont Kustannus Oy Ab.
- Reimerthi, C. & Boix, J. 2007b: "Ylipäällikön paluu, osa 2.". *MN 8/2007*, Egmont Kustannus Oy Ab.
- Reimerthi, C. & Velluto, S. 2007: "Uusi presidentti". *MN 22-23/2007*, Egmont Kustannus Oy Ab.
- Reimerthi, C. & Bade, H. 2009a: "Tulimyrsky! osa 1. Gandor-lahko". *MN 3-4/2009*, Egmont Kustannus Oy Ab.

- Reimerthi, C. & Bade, H. 2009b: "Tulimyrsky! osa 2. Bengeten tuho". *MN* 10/2009, Egmont Kustannus Oy Ab.
- Reimerthi, C. & Lindahl, H. 2010: "Polttopisteessä Barbados". *MN* 5/2010, Egmont Kustannus Oy Ab.
- Reimerthi, C. & Roymann. 2010: "Polttopisteessä Baronkhan". *MN* 10/2010, Egmont Kustannus Oy Ab.
- Reimerthi, C., Felmang & Ferri, G. 2011: "Farligt flykt". *F* 15/2001, Egmont Publishing AB.
- Reimerthi, C. & Spadari, C. 2015: "Singhkriget, del 1: Den flygande holländaren". *F* 22-23/2015, Egmont Publishing AB.
- Reimerthi, C. & Bade, H. 2015: "Singhkriget, del 2: Rodiagate". *F* 24/2015, Egmont Publishing AB.
- Worker, N. & Bess, G. 1981: "Kohtalokas salaliitto". *MN* 2/1982, Kustannus Oy Semic.
- Worker, N., Felmang & Waldrag, C. 1989: "Tuhon lasti". *MN* 7/1990, Kustannus Oy Semic.
- Worker, N. Felmang & Usam. 1991: "Väärä vanki", *MN* 25/1991, Kustannus Oy Semic.

KIRJALLISET LÄHTEET

- Aman, R. (2018). When The Phantom Became an Anticolonialist: Socialist Ideology, Swedish Exceptionalism, and the Embodiment of Foreign Policy. *Journal of Graphic Novels and Comics*, 391-408.
<https://doi.org/10.1080/21504857.2017.1403334>
- Ankersmit, F. R. (1996). *Aesthetic Politics: Political Philosophy Beyond Fact and Value*. Stanford University Press.
- Ankersmit, F. R. (2002). *Political representation*. Stanford University Press.
- Choi, S. (2018). Borders. Teoksessa R. Bleiker (toim.) *Visual Global Politics* (1st ed.). Routledge, E-kirja, 2. luku.
- Chou, M. (2018). Democracy. Teoksessa R. Bleiker (toim.) *Visual Global Politics* (1st ed.). Routledge, E-kirja, 10. luku.
- Eriksson, A. (2020). *Mustanaamio – Legenda*. Egmont. © King Features Syndicate Inc./distr. Bulls.
- Freedom House (2023). *Freedom in the World 2023. Marking 50 years in the Struggle for Democracy*. https://freedomhouse.org/sites/default/files/2023-03/FIW_2023_50Years_DigitalPDF.pdf
- Gavaler, C. & Royal, D. P. (2018). *Superhero Comics*. Bloomsbury Academic.
- Granberg, U. (1991a). Miten kaikki alkoi... Teoksessa U. Granberg, M. Jönsson, P. Friman, P. Norrman, B. Majgren, H. Jonsson & B. Sahlberg (toim.) *Mustanaamio – Legenda vaeltavasta aaveesta*. Suomenkielisen laitoksen toimittanut ja suomentanut U.-M. Kankaanpää. Semic Press, 4-5. © King Features Syndicate Inc./distr. Bulls/Semic Press.
- Granberg, U. (1991b). Mustanaamion tekijät. Teoksessa U. Granberg, M. Jönsson, P. Friman, P. Norrman, B. Majgren, H. Jonsson & B. Sahlberg (toim.) *Mustanaamio – Legenda vaeltavasta aaveesta*. Suomenkielisen laitoksen toimittanut ja

- suomentanut U.-M. Kankaanpää. Semic Press, 6167. © King Features Syndicate Inc./distr. Bulls/Semic Press.
- Grayson, K. (2015). The Challenges of Teaching Popular Culture and World Politics. Teoksessa F. Caso & C. Hamilton (toim.) *Popular Culture and World Politics. Theories, Methods & Pedagogies*. E-International Relations, 160-168.
- Gudmundsson, D. (2015). The Ghost Who Walks Goes North: Early Modern Sweden in the Phantom, 1987-2008. *Scandinavian Journal of Comic Art*, 2(1), 7-24.
- Heikkinen, H. L. T. (2015). Kerronnallinen tutkimus. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (4., uudistettu painos.). PS-Kustannus, 149-167.
- Hietalahti, J. (29.8.2023). Huumorilla hallituskriisiin. Politiikasta.fi. Haettu 13.4.2024 osoitteesta: <https://politiikasta.fi/huumorilla-hallituskriisiin/>
- Hyvärinen, M. (2007). Poliitiikan katoava representaatio Kazuo Ishiguron romaanissa *Never Let Me Go*. Teoksessa T. Kaakkuriniemi & J. Mykkänen (toim.) *Poliitiikan representaatio*. Valtiotieteellinen yhdistys, 222-247.
- Hyvönen, A.-E. (2021). Mikä on autoritäärisen ja totalitaarisen järjestelmän ero. Politiikasta.fi. Kysy politiikasta. Haettu 13.4.2024 osoitteesta: <https://politiikasta.fi/kysy-politiikasta-mika-on-autoritaarisen-ja-totalitaarisen-jarjestelman-ero/>
- Hänninen, V. (2015). Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (4., uudistettu painos.). PS-Kustannus, 168-184.
- Hänninen, V. (2018). Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola & S. Herkama (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (5., uudistettu ja täydennetty painos.). PS-Kustannus, E-kirja.
- International IDEA (2023). *The Global State of Democracy 2023. The New Checks and Balances*. Global State of Democracy Initiative. International Institute for Democracy and Electoral Assistance. DOI: <https://doi.org/10.31752/idea.2023.78>
- Jönsson, M. (1991). Vaeltavan aaveen maailma. Teoksessa U. Granberg, M. Jönsson, P. Friman, P. Norrman, B. Majgren, H. Jonsson & B. Sahlberg (toim.) *Mustanaamio – Legenda vaeltavasta aaveesta*. Suomenkielisen laitoksen toimittanut ja suomentanut U.-M. Kankaanpää. Semic Press, 8-9. © King Features Syndicate Inc./distr. Bulls/Semic Press.
- Kaj, R. (2023). Rasmus Fantomenindex. <https://fantomenindex.krats.se> Aineiston kartoitus, viitattu 2023.
- Kankaanpää, U.-M. (1991). Mustanaamio meillä ja muualla. Teoksessa U. Granberg, M. Jönsson, P. Friman, P. Norrman, B. Majgren, H. Jonsson & B. Sahlberg (toim.) *Mustanaamio – Legenda vaeltavasta aaveesta*. Suomenkielisen laitoksen toimittanut ja suomentanut U.-M. Kankaanpää. Semic Press, 14-15. © King Features Syndicate Inc./distr. Bulls/Semic Press.

- Karjalainen, K. (2005). *Politiikkaa Asterixin maailmassa*. Ajatus-kirjat, Gummerus.
- Karttunen, L. (2020). Kokemuksellinen kertomuskäsitys. Teoksessa S. Björninen, V. Hämäläinen, L. Karttunen, M. Mäkelä, M. Nurminen, J. Raipola, T. Rantanen & A. Silfverberg (toim.) *Kertomuksen Vaarat: Kriittisiä ääniä Tarinataloudessa*. Vastapaino, 55–65.
- Knopf, C. M. (2021). *Politics in the Gutters: American Politicians and Elections in Comic Book Media*. University Press of Mississippi.
<https://doi.org/10.2307/j.ctv1s5nx7j>
- Knuuttila, T. & Lehtinen, A. P. (2010). Johdanto. Teoksessa: T. Knuuttila, A. P. Lehtinen, H. Veivo, S. Katajamäki & T. Kaitaro, T. (toim.) *Representaatio: Tiedon kioijalasta tieteiden työkaluksi*. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Knuuttila, T., Lehtinen, A. P., Veivo, H., Katajamäki, S., & Kaitaro, T. (2010) (toim.) *Representaatio: Tiedon kioijalasta tieteiden työkaluksi*. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Koivukoski, J. (2022). *Political Humor in the Hybrid Media Environment: Studies on Journalistic Satire and Amusing Advocacy*. University of Helsinki, Faculty of Social Sciences. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-7064-4>
- Kukkonen, K. (2013). *Studying Comics and Graphic Novels*. Wiley-Blackwell.
- Laine, M., Bamberg, J. & Jokinen P. T. 2015. Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa M. Laine, J. Bamberg & P. Jokinen (toim.) *Tapaustutkimuksen taito*. (3. painos.) Gaudeamus Helsinki University Press, 9-40.
- Lattunen, T. (2007). Esteettinen politiikka: Hallitsemisen taiteenkaltaisuudesta esteettisen tietoisuuden ja todellisuuden politiikkaan. Teoksessa T. Kaakkuriniemi & J. Mykkänen (toim.) *Politiikan representaatio*. Helsinki: Valtiotieteellinen yhdistys, 275–301.
- Leppänen, K. (2017). Mustanaamiopiirtäjän arkistosta. Historialliset seikkailut. karileppanencomics.fi. Haettu 22.9.2023 osoitteesta:
<https://karileppanencomics.fi/finnish%20historical%20phantompage.htm>
- Lindroos, K. (2004). Katso poliittisesti! ”Jossakin on aina kamera” (Jean Baudrillard). Teoksessa S. Hänninen & K. Palonen (toim.) *Lue poliittisesti: Profileja politiikan tutkimukseen*. Jyväskylän yliopisto, 114–146.
- Lindroos, K. (2008). Kuvan politiikka. Lähtökohtia visuaalisen politiikan tulkintaan. Teoksessa P.-E. Korvela & K. Lindroos (toim.) *Avauksia poliittiseen ajatteluun*. Minerva, 169–194.
- McCloud, S. (1994). *Sarjakuva: Näkymätön taide*. (Suom. J. Heiskanen). Good Fellows.
- Miettinen, M. (2012). *Truth, Justice, and the American Way? The Popular Geopolitics of American Identity in Contemporary Superhero Comics*. Tampere University Press.
<https://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8996-9>
- Mäkelä, M., Björninen, S., Hämäläinen, V., Karttunen, L., Nurminen, M., Raipola, J. Rantanen, T. (2020). Johdanto#varokertomusta!. Teoksessa S. Björninen, V. Hämäläinen, L. Karttunen, M. Mäkelä, M. Nurminen, J. Raipola, T. Rantanen & A. Silfverberg (toim.) *Kertomuksen Vaarat: Kriittisiä ääniä Tarinataloudessa*. Vastapaino, 13–22.
- PeVL 12/2021 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto -HE 39/2021 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta

- rajoittamisesta. Haettu 1.5.2024 osoitteesta:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Sivut/PeVL_12+2021.aspx
- Patrick, K. (2017). *The Phantom Unmasked. America's First Superhero*. University Of Iowa Press.
- Pekonen, K. (2015). Poliittinen edustaja edustettavien etujen asianajajana ja edustajan omaan harkintaan nojaavana päätöksentekijänä. *Politiikka : Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisu*, 3, 190–198.
- Peuhkuri, T. 2015. Teoria ja yleistämisen kriteerit. Teoksessa M. Laine, J. Bamberg & P. Jokinen (toim.) *Tapaustutkimuksen taito*. (3. painos.) Gaudeamus Helsinki University Press, 130–149.
- PhantomWiki (2023). https://www.phantomwiki.org/index.php/Main_Page
 Aineiston kartoitus, viitattu 2023.
- Pitkin, H. F. (1967). *The concept of representation*. University of California Press.
- Pitkin, H. F. (1989). Representation. Teoksessa T. Ball, J. Farr & R. L. Hanson (toim.) *Political innovation and conceptual change*. Cambridge University Press.
- Pitkin, H. F. (2004). Representation and Democracy: Uneasy Alliance. *Scandinavian political studies*, 27(3), 335–342. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.2004.00109.x>
- Polkinghorne, D. E. (1995). Narrative configuration in qualitative analysis. Teoksessa J. A. Hatch & R. Wisniewski (toim.) *Life history and narrative*. Falmer Press, 5–24.
- Poutanen, M. & Ampuja, M. (11.11.2020). Trollaus poliittisena viestintästrategiana ja liberaalin demokratian kriisioireena. *Politiikasta.fi*. Haettu 13.4.2024 osoitteesta:
<https://politiikasta.fi/trollaus-poliittisena-viestintastrategiana-ja-liberaalidemokratian-kriisioireena/>
- Pratt, H. J. (2009). Narrative in Comics. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*. Vol. 67, No. 1, Special Issue: The Poetics, Aesthetics, and Philosophy of Narrative (Winter, 2009), 107–117. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6245.2008.01339.x>
- Romu, L. (2018). *Liiallisuutta, nurinkääntämistä ja rajojen rikkomista: Kati Kovácsin sarjakuvateokset Vihreä rapsodia, Karu selli ja Kuka pelkää Nenian Ahnavia? kertomuksina ruumiillisuudesta*. Tampere University Press.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-0824-7>
- Saikkonen, I. & Vogt, H. (2024). Vaalivuosi 2024 kansainvälisen demokraattisen maailmanjärjestyksen muutoksen ilmentäjänä. *Politiikka*, 66(1).
<https://doi.org/10.37452/politiikka.143974>
- Salvadori, L. (2021). *Who Watches the Watchmen? Law Diving into "Speaking Clouds"*. *Polemos (Roma)*, 15(2), 281–305. <https://doi.org/10.1515/pol-2021-2018>
- Sarkar, R. (2020). Phantom's Burden: Reading the Politics of Colonial Discourse in Phantom Comics. *Postscriptum: an interdisciplinary journal of literary studies*, 5(1).
<https://doi.org/10.5281/zenodo.3712839>
- Saunders, B. (2021). Superhero. Teoksessa R. Fawaz, D. Whaley & S. Streeby, S. (toim.). *Keywords for comics studies*. New York University Press, luku 47.
- Setälä, M. (2003). *Demokratian arvo: Teoriat, käytännöt ja mahdollisuudet*. Gaudeamus.
- Story House Egmont (2023). Mustanaamio. Haettu 12.11.2023 osoitteesta:
<https://storyhouseegmont.fi/brandit/mustanaamio/>

- Toivanen, O.-P. & Sormunen, E. (8.2.2024). Syyt rajan suljettuna pitämiselle ovat liian hämärät, sanoo emeritusprofessori: "Tätä pitäisi nyt avata täsmällisemmin". Yle. Turvallisuus. Haettu 1.5.2024 osoitteesta: <https://yle.fi/a/74-20073212>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tynninen, J. (2023). Mustanaamio – Julkaisut Suomessa. <https://mustanaamio.info> Aineiston kartoitus, viitattu 2023.
- Vanhatalo, K. (26.10.2016). Kuolematon, mutta ei muuttumaton – 80-vuotias Mustanaamio modernin maailman pyörteissä. Yle, Kulttuuricoctail. Haettu 22.10.2023 osoitteesta: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/10/26/kuolematon-mutta-ei-muuttumaton-kahdeksankymmentavuotias-mustanaamio-modernin>
- V-dem Institute (2023). *Democracy report 2023. Defiance in the Face of Autocratization*. University of Gothenburg. https://v-dem.net/documents/29/V-dem_democracyreport2023_lowres.pdf.
- Worcester, K. (2017). Comics, comics studies, and political science. *International Political Science Review*, 38(5), 690-700. <https://doi.org/10.1177/0192512116667631>
- Worden, D. (2015). The Politics of Comics: Popular Modernism, Abstraction, and Experimentation. *Literature Compass*, Vol.12 (2), p.59-71. <https://doi.org/10.1111/lic3.12214>

LIITE 1: KUVALUETTELO

© King Features Syndicate, Inc./distr. Bulls.

- KUVA 1. Falk, L. (script) & Barry, S. (art) (1984): "Julma Ansa" (*Mustanaamio* 4/1986, s. 3). Kustannus Oy Semic.
- KUVA 2. Reimerthi, C. (s) & Lindahl, H. (a) (1994): "Vaalit Bengalissa, osa 2: Häviäjä" (*Mustanaamio* 5/1994, s. 19). Kustannus Oy Semic.
- KUVA 3. Falk, L. (s) & Barry, S. (a) (1994): "Den Försvunne Presidenten" (*Fantomen 1996 - Julalbum*, s. 4). Semic Press AB.
- KUVA 4. Reimerthi, C. (s) & Lindahl, H. (a) (1994): "Vaalit Bengalissa, osa 2: Häviäjä" (*Mustanaamio* 5/1994, s. 5). Kustannus Oy Semic.
- KUVA 5. Moberg, L. (s) & Leppänen, K. (a) (1994): "Takaa-ajettu" (*Mustanaamio* 9/1994 s. 21). Kustannus Oy Semic.
- KUVA 6. Reimerthi, C. (s) & Lindahl, H. (a) (1996): "Rauhanpalkinnon saaja" (*Mustanaamio* 24/1996 s. 6). Kustannus Oy Semic.
- KUVA 7. Reimerthi, C. (s) & Boix, J. (a) (2007): "Ylipäällikön paluu, osa 1." (*Mustanaamio* 4/2007, s. 8). Egmont Kustannus Oy Ab.
- KUVA 8. Reimerthi, C. (s) & Velluto, S. (a) (2007): "Uusi presidentti" (*Mustanaamio* 22-23/2007, s. 3). Egmont Kustannus Oy Ab.
- KUVA 9. Falk, L. (s) & Barry, S. (a) (1962): "Tyrannin tuho" (*Mustanaamio - Legenda* 2020, s. 121). Egmont Kustannus Oy Ab.
- KUVA 10. Falk, L. (s) & Barry, S. (a) (1962): "Tyrannin tuho" (*Mustanaamio - Legenda* 2020, s. 121). Egmont Kustannus Oy Ab.